

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

НУБІП України

ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

УДК: 377:63:159.9:502

ПОГОДЖЕНО

Декан гуманітарно-педагогічного

факультету

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

педагогіки

І.М. Савицька

Р.В. Сопівник

« » 2023 р.

« » 2023 р.

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: «Формування екологічних цінностей майбутніх молодших бакалаврів аграрних закладів фахової передвищої освіти (на прикладі ВСН "Березоворудський фаховий коледж ПДАУ»

НУБІП України

Спеціальність: 011 «Освітні, педагогічні науки»

Освітньо-професійна програма: «Інформаційно комунікаційні технології в освіті»

Орієнтація освітньої програми: «Освітньо-професійна»

Гарант освітньої програми

к.п.н. Кучай Олександр Володимирович

Керівники магістерської роботи:

асистент Костинюк Василь Степанович

д.пед.н. доцент Сопівник Руслан Васильович

Виконав: _____

Романюк Назар Михайлович

НУБІП України

КИЇВ-2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Гуманітарно-педагогічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри педагогіки

д.п.н., доцент Р.В. Сопівник

«___» _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

студенту **Романюку Назару Михайловичу**

1. Тема магістерської роботи: *«Формування екологічних цінностей майбутніх молодших бакалаврів аграрних закладів фахової передвищої освіти (на прикладі ВСП "Березоворудський фаховий коледж ПДАУ»*. Затверджена наказом ректора НУБіП України від 01.05.2023 р. за № 649 «С»

2. Термін подання завершеної роботи на кафедру: 10.11.2023 р.

3. Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: наукові розробки вітчизняних і зарубіжних учених; матеріали періодичних видань; навчальна та довідкова література з теми дослідження

Перелік питань, які потрібно розробити:

1. Здійснення аналізу наукових джерел і літератури щодо формування екологічних цінностей у майбутніх молодших бакалаврів аграрних закладів фахової передвищої освіти, включаючи теоретичні підходи, методики та інструменти, які використовуються для цього.

2. Проведення моніторингу стану формування екологічних цінностей серед студентів аграрних закладів фахової передвищої освіти, зокрема в ВСП "Березоворудському Фаховому коледжі ПДАУ".

3. Провести аналіз поточного стану екологічної освіти та усвідомлення екологічних цінностей серед студентів ВСІ "Березоворудського Фахового коледжу ПДАУ"

4. Аналіз світових ситуацій та трендів у сфері екології та освіти, зокрема у контексті формування екологічних цінностей

Дата видачі завдання: 01.05.2023

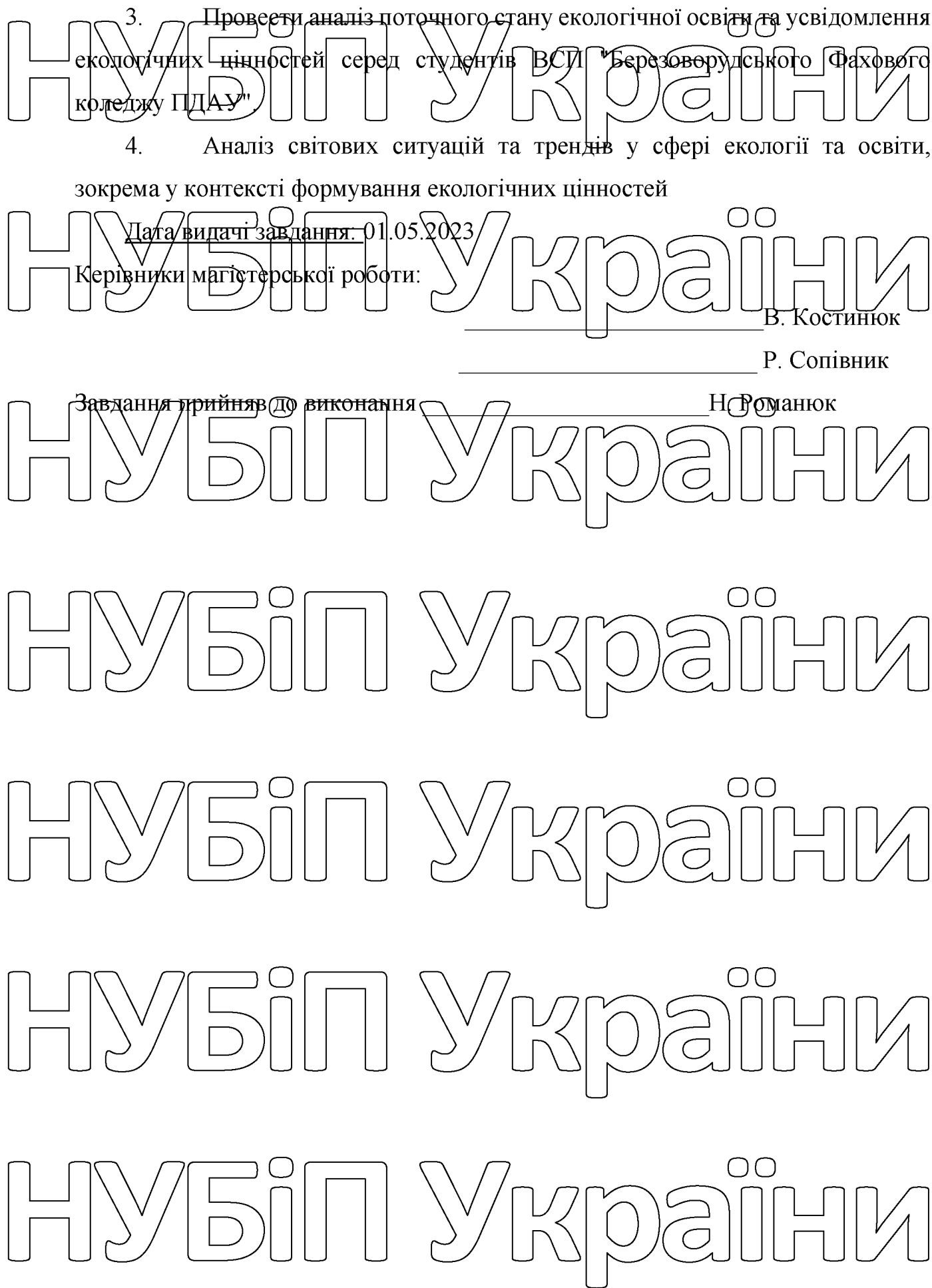
Керівники магістерської роботи:

В. Костинюк

Р. Сопівник

Завдання прийняв до виконання

Н. Романюк

Реферат

Випускна дипломна робота «Формування екологічних цінностей майбутніх молодших бакалаврів аграрних закладів фахової передвищої освіти (на прикладі ВСП "Березоворудський фаховий коледж ПДАУ)» викладена на 84 сторінках друкованого тексту, містить 1 рисунок, 10 діаграм

Список цитованої фахової літератури містить 72 джерел

Мета випускної роботи – дослідити та вдосконалити процес формування екологічних цінностей серед майбутніх молодших бакалаврів аграрних закладів фахової передвищої освіти на прикладі ВСП "Березоворудського Фахового коледжу ПДАУ".

У завдання досліджень входило:

1. Здійснення аналізу наукових джерел і літератури щодо формування екологічних цінностей у майбутніх молодших бакалаврів аграрних закладів фахової передвищої освіти, включаючи теоретичні підходи, методики та інструменти, які використовуються для цього.

2. Проведення моніторингу стану формування екологічних цінностей серед студентів аграрних закладів фахової передвищої освіти, зокрема в ВСП "Березоворудському Фаховому коледжі ПДАУ".

3. Провести аналіз поточного стану екологічної освіти та усвідомлення екологічних цінностей серед студентів ВСП "Березоворудського Фахового коледжу ПДАУ".

4. Аналіз світових ситуацій та трендів у сфері екології та освіти, зокрема у контексті формування екологічних цінностей

Ключові слова: націоналізм, патріотизм, студент, культурно-дозвілєва робота, соціально-педагогічна робота

НУБІП України

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ.....	11
1.1 Стан розробленості проблеми і сутність основних понять дослідження.....	11
1.2 Екологічні цінності як провідний елемент підготовки молодших бакалаврів аграрних закладів	
1.3 Важливість екологічної свідомості для становлення особистості.....	19
Висновок до першого розділу.....	26
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СТАНУ ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ.....	27
2.1 Емпірична складова екологічних цінностей у підготовці майбутніх молодших бакалаврів.....	27
2.2 Огляд актуальних проблем екологічних цінностей	35
РОЗДІЛ 3 ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ НА ПРИКЛАДІ ВСП "БЕРЕЗОВОРУДСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ПДАУ".....	45
3.1 Діагностика рівня екологічних цінностей майбутніх бакалаврів на прикладі ВСП "Березоворудський Фаховий коледж ПДАУ" методом анкетування.....	45
3.2. Формування екологічних цінностей: інноваційні підходи і можливості.....	65
ВИСНОВОК	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75

НУБІП України

ВСТУП

Протягом останнього десятиріччя в академічних працях, присвячених аспектам збереження навколишнього середовища та гармонійного розвитку людства, велика увага приділяється проблемам формування екологічної культури і свідомості, інформованості населення щодо екологічної ситуації у світі, регіоні та на місцевому рівні, ознайомленості з можливими підходами до вирішення різноманітних екологічних викликів, а також з концептуальними принципами збереження біосфери та людської цивілізації.

Провідний шлях до вдосконалення екологічної культури суспільства передбачає ефективний розвиток екологічної освіти. Підготовка громадян із високим рівнем знань у сфері екології, екологічної свідомості та культури на основі сучасних критеріїв оцінки взаємин між людиною та природою (заохочення гармонійного співіснування, а не насильства) має стати однією з ключових складових у розв'язанні важливих екологічних і соціально-економічних проблем, які постають перед сучасною Україною.

Ця проблема набуває актуальності у процесі освіти, зокрема в навчанні студентів, серед яких виходять фахівці, від яких залежить майбутнє не лише стану навколишнього середовища, але й майбутнього всього народу. Необхідно забезпечити студентів, і зокрема майбутніх екологів, навичками розуміння природи Землі як цілісності, її взаємодії та зв'язків, які встановлюються між людиною та природою. Сприяння гармонійному співіснуванню людини з навколишнім природним середовищем є суттєвою передумовою для формування гуманістично налаштованої особистості фахівця та підвищення гуманістичного рівня у суспільстві. Підготовка майбутніх екологів вимагає відповідної підготовки, яка включає у себе завдання та цілі, спрямовані на здобуття теоретичних знань та практичних навичок, а також розвиток екологічної

свідомості, культури, етики, моралі, і усвідомлення людиною свого місця в природі та її взаємозв'язків з Всесвітом.

Ураховуючи наведене, актуальність моніторингу екологічної освіти та виховання та інформаційного підходу у світі залишається невідомою та вимагає постійного контролю та аналізу. Тому перспективи проведення досліджень у цьому напрямку не викликають сумнівів і потребують подальшої уточненості та розвитку

Для виконання задач, поставлених перед нами, ми використовували загальноприйняті методи дослідження, включаючи аналіз і синтез інформації, використання індукції і дедукції для досягнення висновків, створення моделей, порівняння та узагальнення даних, отриманих з психолого-соціальної літератури, пов'язаної з нашою темою дослідження. Крім того, ми використовували методи інтерв'ю для збору даних, вивчали документацію та проводили аналіз результатів діяльності в галузі соціальної роботи, а також ідентифікували та узагальнювали отримані емпіричні дані.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ

1.1 Стан розробленості проблеми і сутність основних понять у дослідженні

Оскільки сьогодні актуальними завданнями є питання екологічної освіти, виховання в екологічному дусі та еко-пропаганди, належна увага приділяється їх вивченню. Результати досліджень, які проводяться у цьому напрямку, широко висвітлюються у публікаціях різних авторів. Дослідники встановлюють що використання нових інформаційних технологій сприяє реалізації різних видів діяльності, які спрямовані на підвищення екологічної обізнаності та розвиток екологічної компетентності студентів вищих навчальних закладів.

Автори вказують на необхідність підвищення рівня екологічної обізнаності шляхом:

- стимулювання особистої зацікавленості в екологічних питаннях;
- надання можливостей отримувати знання для спільного проведення наукових екологічних проектів;
- підтримки активної участі майбутніх фахівців у заходах, спрямованих на захист навколишнього середовища;
- впровадження сучасних та результативних методів навчання, включаючи індивідуальні завдання, "круглі столи", тренінги та екскурсії, зменшення навантаження теоретичним матеріалом на користь практичних та інтерактивних занять;
- обговорення актуальних екологічних питань для обміну інформацією та заохочення інтересу до навчальних дисциплін, а також розвитку навичок відбору корисної та якісної інформації, яка може вплинути на професійні рішення та вибір найкращих варіантів серед альтернативних.

Вчені приходять до висновку, що перехід від антропоцентризму до еко-антропоцентризму представляє собою складний і суперечливий процес. Отже, екологічна освіта, виховання і розвиток розглядаються не як лінійний процес, а як значно більш складний.

Успіх у формуванні екологічної культури базується на синергетичних підходах, і ефективність на пряму залежить від принципу системності, який є фундаментом саморозвитку. Кінцевою метою формування екологічного світогляду є усвідомлення необхідності захищати природу як основу життя та благополуччя сучасного і майбутніх поколінь людей.

Цей процес залежить від спадковості, безперервності та цілісності освіти, як не лише в системі школи та вищої освіти, але й в рамках наукової екологічної освіти, яка реалізується через трудову діяльність людей.

Також, вчені висловлюють думку щодо ключових аспектів успішного формування екологічної компетентності майбутніх викладачів у сфері сільського господарства.

Ці складові досягають своєї цінності завдяки комплексу педагогічних умов, які детально описані в статті. Для формування екологічної компетентності майбутніх викладачів аграрних галузей надзвичайно важливою є інтеграція природничо-наукових, соціально-економічних і правових аспектів взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Враховуючи ці принципи в процесі підготовки студентів аграрних навчальних закладів, створюються передумови для інтеграції екологічних знань у всі сфери людської діяльності та формування екологічної компетентності майбутніх викладачів у галузі сільського господарства.

Дослідники стверджують, що традиційна екологічна освіта, в основному, спрямована на набуття екологічних знань, навичок та ставлення, але недостатньо приділяється уваги розвитку аксіологічної складової екологічної культури майбутніх фахівців. Визначають систему критеріїв (екологічний досвід, екологічна спрямованість, культура сприйняття природи, мотиваційно-вольова готовність до активної екологічної діяльності, здатність до рефлексії), ситуації, де ці критерії можуть бути продемонстровані, та комплекс методів для визначення їх кількісних і якісних характеристик.

Попередній абзац також стверджує, що експериментальна технологія для поетапного формування екологічної культури студентів технічних навчальних закладів базується на концептуальних аксіологічних принципах, включаючи

демократію, альтернативність, еколого-гуманну спрямованість та самовизначення. Ці принципи сприяють свідомому прийняттю системи загальнолюдських цінностей, розумінню людини як однієї з найвищих цінностей в ієрархії живого світу, відповідальності за власні дії перед природою та розвиток рис як емпатія, доброта, доброзичливість і милосердя.

Крім того, зазначимо, що ефективність навчального процесу залежить від збалансованості всіх видів навчально-виховної діяльності, де формування екологічної культури студентів виступає як важливий компонент. Дослідження, проведені показують високий рівень сформованості екологічної культури в студентів експериментальних груп, порівняно з контрольними групами, де цей рівень є нижчим [5].

Екологічне виховання молоді на сучасному етапі є складною психолого-педагогічною проблемою. Вчені пропонують різні підходи до трактування поняття "екологічна культура" та визначає, що екологічна культура включає в себе різні аспекти, такі як екологічні знання, екологічне мислення, екологічна свідомість, екологічний світогляд, екологічні переконання та, власне, екологічна діяльність. Визначаються основні цілі та завдання екологічної освіти та виділяє важливість екологічної освіти, екологічного виховання та екологічної діяльності як основних засобів формування екологічної культури студентів [6]

Дослідники обґрунтовують вплив процесів глобалізації на сучасні трансформації в галузі освіти та вимоги до її якості. Вони систематизують хронологію Болонського процесу, зосереджуючись на аксіологічному оцінюванні глобалізації та проаналізувала понятійно-категоріальний апарат щодо даного дослідження. Також досліджують стан розроблення проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців з якості освіти в закладах вищої освіти. Розглядають специфіку трансформаційного підґрунтя освітніх інститутів та вказала на вплив глобалізації на національні системи вищої освіти. Крім того, вченими проаналізовані міжнародні тенденції трансформації та майбутні перспективи управління якістю систем підготовки фахівців з якості освіти в закладах вищої освіти. Вчені конкретизують правове, нормативне, програмне та

інституційне забезпечення регулювання якості освітньо-наукових систем та організаційно-управлінські процедури у цій галузі. Подано пропозиції щодо уніфікації процедури технічного регулювання організації моніторингу управління якістю в закладах вищої освіти. Крім того, деякі спеціалісти розробляють структурно-функціональну модель формування професійно-практичної управлінсько-квалітологічної компетентності майбутніх фахівців з якості освіти в закладах вищої освіти. Модель побудована на основі системного, програмно-цільового, структурно-функціонального, синергетичного, системно-діяльнісного підходів і включає взаємодію різних компонентів [7].

У своїх працях деякі вчені обговорюють, як екологічна пропаганда формує навички поведінки в природному середовищі у студентів. Підкреслюють, що осмислена поведінка в природі відображає екологічну культуру особистості і складається з трьох взаємопов'язаних компонентів: екологічних знань, екологічного мислення та екологічної діяльності. Згідно їх думками накопичення екологічних знань включає в себе дослідження природоохоронної діяльності, розуміння екологічної ситуації в країні та збагачення знань щодо охорони рослин та тварин в околиці. [8]

Деякі дослідження вказують на декілька специфічних особливостей екологічної пропаганди у вищих навчальних закладах:

- рівень підготовки та пізнавальних здібностей студентів вищих навчальних закладів значно вищий, ніж у середній загальноосвітній школі. Більшість студентів вже мають певний обсяг екологічних знань, набутих на шкільних уроках. Також, вони мають більший життєвий досвід, переконання та здатність усвідомлювати і узагальнювати своє ставлення до навколишнього середовища та поведінку інших людей;
- розвиток пізнавальних якостей, зокрема в галузі екології, обумовлюється необхідністю набувати спеціальність. Студенти вищих навчальних закладів розуміють, що екологічні знання та навички стануть важливою частиною їхньої майбутньої професійної діяльності;

• професійна спрямованість екологічних знань, умінь та навичок стимулює мотиваційну сферу студентів. Вони більше зацікавлені у засвоєнні цих знань, оскільки розуміють їхню релевантність і важливість для майбутньої професійної кар'єри;

• екологічна пропаганда вищих навчальних закладів може мати профільний характер та залежати від рівня акредитації навчального закладу та майбутньої спеціалізації студентів. Зміст екологічної інформації може бути більш різноманітним і спрямованим на конкретну галузь чи професію.

Ці особливості враховуються при організації екологічної пропаганди у вищих навчальних закладах для досягнення більшої ефективності та зацікавленості студентів у вивченні екологічних питань.

Публікації вказують на важливість і актуальність екологічної пропаганди та освіти у вищих навчальних закладах. Вони підкреслюють, що вища школа надає можливість глибше розуміти екологічні проблеми та розвивати пізнавальні здібності студентів.

Також важливо відзначити гуманістичне спрямування екологічної освіти та пропаганди у вищих навчальних закладах. Вони акцентують увагу на цінностях та моральних аспектах стосунків людини з природою. Екологічна освіта має не лише надавати студентам знання про екологію, але й спонукати їх до позитивної моральної та суспільної поведінки у відношенні до природи.

Використання методів формування суб'єктивно-свідомого ставлення до природи, таких як метод екологічної ідентифікації та метод екологічної рефлексії, є важливим аспектом організації ефективної екологічної пропаганди. Ці методи сприяють розумінню природи як цілісного об'єкта, з яким люди повинні співіснувати гармонійно, дотримуючись її законів та поважаючи її цінності.

За допомогою таких досліджень та публікацій у галузі екологічної освіти, можна сприяти покращенню середовища, підвищенню екологічної свідомості і формуванню позитивної екологічної культури серед молодого покоління.

1.2 Екологічні цінності як провідний елемент підготовки молодших бакалаврів аграрних закладів

Продовження розвитку цивілізації здійснюється лише у взаємодії з природними законами та в усвідомленні людиною своєї справжньої ролі в системі біотичного регулювання. Людство стоїть перед складною місією - провести кардинальні зміни у своїй свідомості, сформулювати та добровільно прийняти обмеження та заборони, що випливають із законів розвитку біосфери. Ця трансформація вимагає переосмислення багатьох стереотипів поведінки, механізмів економіки та соціального розвитку. Необхідні корінні зміни у нашій системі цінностей, інститутах та способах життя, з урахуванням тісного зв'язку екологічних, економічних, політичних, соціальних та духовних потреб. Тому сучасний розвиток освіти повинен виконувати інтегровані функції. У цьому контексті у багатьох країнах вже відбуваються реформи освітньої системи. Ці зміни є неодмінними, необхідними та органічними. Вони пов'язані передусім із завданнями, що були викладені в матеріалах конференції Rio-92 під назвою "Порядок денний на XXI століття", які передбачають розуміння екологічних питань дітьми та молоддю.

У багатьох країнах вже наприкінці 80-х та на початку 90-х років були ухвалені Національні стратегії екологічної освіти, які розглядаються як безперервний процес, охоплюючи всі професійні та вікові групи населення. Для України важливим є Постанова Верховної Ради від 5 березня 1998 року щодо створення системи екологічної освіти і виховання, яка є ключовим пріоритетом державної політики у сфері охорони природи, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. Необхідність формування екологічної культури як необхідної складової гармонійно розвинутої особистості підтверджена в Державній національній програмі "Освіта. Україна XXI століття", у Концепції національного виховання, проекті Концепції екологічної освіти України та Державному стандарті освіти в Україні.

Сьогодні екологічна освіта не лише підтримує великий інтерес до питань сталої екологічної освіти, але й виявляється можливістю та необхідністю

впровадження ідей сталого розвитку у практику екологічної освіти. Більше того, екологічна освіта все більше розглядається як основна складова сталого розвитку. Основною метою екологічної освіти є формування у людей моделей поведінки, норм і принципів дій в соціо-природному середовищі, які сприяють та підтримують екологічний розвиток. Усі основні принципи, категорії та поняття концепції навколишнього природного середовища мають бути відображені та висвітлені у змісті, формах та методах екологічної освіти. Ця ідея є визначальною для створення нового підходу до екологічної освіти.

Екологічна освіта спрямована на порятунок людства від загрози, яка надходить шляхом формування екологічного світогляду замість споживацького світогляду, який переважає сьогодні. Цей світогляд базується на розумінні природних законів та їх впливу на діяльність людини.

Засади екологічної освіти були встановлені у 1968 році під час Міжнародної конференції ЮНЕСКО в Парижі, і пізніше, у 1970 році, підтверджені на Міжнародній нараді у Неваді (США). У 1972 році Конференція ООН у Стокгольмі визначила важливий зв'язок між освітою та станом природи. Це призвело до створення Міжнародної програми екологічної освіти у 1975 році, в якій були визначені наступні основні принципи екологічної освіти:

- кожне живе істота має самоцінність, є унікальною та неповторною, і людина несе відповідальність за всі живі організми;
- природа завжди була і завжди буде могутнішою за людину, і вона існує вічно та безмежно. Основним принципом взаємодії з природою має бути співпраця, а не протистояння;
- різноманітність біосфери забезпечує її стійкість;
- якщо нічого не змінювати, "через 20-50 років Земля дасть відсіч безрозсудному людству";
- потрібно замінити антропоцентричний тип свідомості, що існував в масовому уявленні протягом багатьох років, новим, екоцентричним поглядом на світ.

Екологічна освіта представляє собою систематичний та спланований процес засвоєння знань, вмінь і навичок в галузі екології. В країнах Східної та Центральної Європи система екологічної освіти включає чотири основні компоненти: пізнавальний, ціннісний, нормативний та діяльнісний.

Основними завданнями, які об'єднують педагогічні погляди у більшості країн цього регіону щодо екологічної освіти та виховання, є:

- формування знань про закономірності взаємодії природних явищ, єдності живої та неживої природи, а також про взаємодію між людиною, суспільством та природою;
- виховання мотивації, потреб та навичок для екологічно обгрунтованої поведінки та діяльності, здорового способу життя, та підтримки активної участі у збереженні природи;
- розвиток інтелектуальної та емоційної сфери особистості шляхом аналізу екологічних ситуацій та емоційного відчуття природи.

Сучасна система екологічної освіти в Україні має комплексний, неперервний та інтегрований підхід, а також диференціацію залежно від професійної орієнтації. Вона складається з двох підсистем: неформальної та формальної екологічної освіти.

Неформальна екологічна освіта включає засоби масової інформації, культурні та спортивні заклади, природні резервати, парки, рекреаційні зони, родину та сім'ю. Її головна мета – поширення інформації з екологічної сфери, створення громадської свідомості, популяризація здорового способу життя та природо-збережувальних технологій.

Сімейне та родинне виховання є важливою складовою неформальної екологічної освіти, оскільки воно закладає основи екологічного світогляду та світосприйняття дитини.

Формальна екологічна освіта включає дошкільні та загальноосвітні школи, позашкільні установи, професійні навчальні заклади та вищі навчальні заклади. Вона передбачає науково обгрунтований процес формування екологічної культури відповідно до завдань цих установ освіти та соціалізації особистості.

Управління системою неперервної екологічної освіти включає функцію планування, з урахуванням психолого-фізіологічних та вікових особливостей населення. Підсистема неформальної екологічної освіти більше спрямована на вікові особливості, в той час як підсистема формальної екологічної освіти орієнтована на рівні освіти.

Екологічна освіта має різноманітні функції, які відіграють важливу роль в розвитку суспільства і формуванні свідомості громадян:

- формування екологічних уявлень: екологічна освіта допомагає особистості розуміти взаємозв'язки в системі "Людина - Природа - Суспільство" та в самій природі. Вона надає можливість людині знати, як функціонує природа і які взаємодії існують між людиною, природою і суспільством. Це знання важливо для прийняття раціональних рішень щодо власної поведінки та впливу на природу;

- формування ставлення до природи: екологічна освіта сприяє розвитку позитивного ставлення до природи. Інформація про природу та її цінність допомагає сформувати в людини повагу до природи, розуміння важливості її збереження і відповідальності за стан навколишнього середовища.

- розвиток умінь і навичок: екологічна освіта надає основи для розвитку навичок взаємодії з природою. Вона навчає, як ставитися до природи з повагою і обачливістю, раціонально використовувати природні ресурси, застосовувати природо-збережувальні практики та стратегії.

Зокрема, до соціальних функцій екологічної освіти можна віднести:

Розвиток комунікативних можливостей - сприяє розвитку комунікативних навичок через вивчення спеціалізованих термінів та понять, які є важливими для сучасної інформованої громадянської позиції. Це допомагає особистості краще розуміти і обговорювати питання, пов'язані з природою та екологією.

Інформативна функція - надає громадянам інформацію про природне середовище, природні ресурси та їх значення. Вона допомагає людям зрозуміти своє місце в природі, їх зв'язки з природою і роль в збереженні навколишнього середовища [63].

Формування цінностей - допомагає формувати систему цінностей, яка включає повагу до природи та бажання діяти відповідально і екологічно обгрунтовано. Це сприяє створенню у студентів інтегрованого підходу до взаємодії з природою та спільною відповідальністю за її збереження.

Екологічна освіта впливає на розвиток особистості, сприяючи розвитку різних психоемоційних та інтелектуальних аспектів, здатності до аналізу і передбачення наслідків власної поведінки в природі та суспільстві. Вона сприяє формуванню глибокого розуміння системних взаємозв'язків між людиною і природою, а також стимулює розвиток критичного мислення та раціонального прийняття рішень.

Функції
екологічної освіти

- формує адекватні екологічні уявлення;
- формує ставлення до природи;
- формує систему умінь, навичок і стратегій взаємодії із природою;
- розвиває комунікативні можливості людини;
- виконує важливу інформативну функцію;
- формує особистість молодої людини і громадянина

Рис.1 Функції екологічної освіти

Концепція екологічної освіти, в рамках Державної національної програми відродження освіти, включає ряд принципів та загально-методичних підходів для досягнення своєї мети. Ці принципи та підходи розроблені з метою ефективного та науково обгрунтованого засвоєння природничо-екологічних знань у навчальному процесі:

- науковість і методичне спрямування: зміст природничо-екологічної освіти має базуватися на сучасних наукових дослідженнях та відповідати сучасним методам пізнання природи. Це допомагає забезпечити актуальність та науковий підхід до вивчення екології;
- систематичність і доступність: навчальний матеріал повинен бути систематично організованим і доступним для учнів, відповідно до логіки природничих наук. Це сприяє послідовному і логічному засвоєнню знань про екологію;

• диференціація навчання: застосування індивідуального підходу до навчання, враховуючи особливості та інтереси учнів, допомагає кращому засвоєнню природничих наук та екологічних знань;

- генералізація навчання: навчально-виховний процес не обмежується лише дисциплінами природничого циклу, а передбачає інтеграцію та взаємодію з різними предметами і аспектами життя;

- інтеграція знань: екологічна освіта спрямована на інтеграцію знань про природу на різних рівнях, включаючи міжпредметні зв'язки та загальні методологічні принципи природничих наук. Це допомагає формувати глибоке і цілісне розуміння природи.

Отже, важливо розуміти, що екологічна освіта не обмежується лише засвоєнням фактичних знань про природу. Вона також спрямована на формування екологічного мислення, розвиток системного підходу до взаємодії з природою та виховання громадян, які відчувають відповідальність за долю природи та приймають обгрунтовані рішення в екологічних питаннях.

Екологічне виховання має на меті формувати активну природоохоронну позицію у людей. Для досягнення цієї мети використовуються різні підходи та компоненти природоохоронної та екологічної освіти, включаючи шкільну та вузівську екологічну просвіту та пропаганду екологічної поведінки. Важливо, щоб екологічне виховання відбувалося на різних рівнях: когнітивному (засвоєння знань), чуттєво-емоційному (формування відношення до природи) і нормативному (встановлення норм і цінностей у відношенні до природи).

До основних аспектів екологічного виховання варто віднести такі аспекти як:

- інтеграція в загальне виховання - вбудовується в загальний виховний процес і сприяє розвитку учнів на різних рівнях - когнітивному, емоційному та нормативному;
- самостійність - самостійний видом виховання з власними завданнями та методами, оскільки відмінно від інших видів виховання, воно спеціально спрямоване на формування стійкої природоохоронної позиції;

- системність - впливає на усю систему виховання і має системний характер, враховуючи взаємодію усіх її компонентів;
- особистісно-орієнтований підхід - врахування індивідуальних особистісних рис, інтересів та цінностей учнів, щоб стимулювати їхній активний і свідомий ставлення до природи та навколишнього середовища;
- формування стійких цінностей - спрямоване на формування стійких цінностей та навичок у взаємодії з природою, що спонукає до прийняття відповідальних рішень та дій для збереження природи.

Узагальнюючи, екологічне виховання має вплив на формування особистості та її відношення до природи, спонукаючи до активної природоохоронної діяльності і розуміння важливості збереження природи для майбутніх поколінь.

Екологічне виховання має ґрунтуватися на ключовому принципі, який визнає можливим подолати екологічну кризу в сучасних умовах. Загалом приймається твердження, що обов'язковою є необхідність збереження нашої планети з врахуванням того, що надихати людей на відповідальну поведінку набагато складніше. Ключовими елементами вирішення глобальної екологічної проблеми є переосмислення світоглядних цінностей, зміна пріоритетів і нормалізація рівня населення через сімейне планування, а також невтомна практична робота щодо втілення основних напрямів в охороні навколишнього природного середовища [29].

Дослідники визначають три підходи особистості до природи:

- ставлення до природного середовища, в якому живе людина;
- відношення до власних природних задатків;
- сприйняття діяльності, пов'язаної із вивченням та захистом природного середовища.

Це ставлення визначається потребами та виражається через емоції, такі як симпатія, прихильність або ворожнеча. Основою відповідального ставлення особистості до природи є формування екологічної свідомості, яка сприяє розвитку екологічних переконань і є центральним аспектом екологічної

відповідальності. В екологічному вихованні велику роль приділяють таким питанням:

- потребі в активному взаємодії з живою природою;
- відкриттю і мотивації для діяльності з розумінням загального значення природи;
- впевненості у необхідності збереження природи і здоров'я, як особистого, так і громадського.

Потребі в діяльності, спрямованій на вивчення та захист природи та популяризації екологічних питань. Екологічна освіта і виховання націлені на активне взаємодію людини з природою, будуючи це на наукових засадах і розглядаючи людину як частину природи. Екологічні знання, поєднані з ціннісними орієнтаціями, є основою для розвитку екологічної культури і екологічного мислення. Вони сприяють усвідомленню цінностей та допомагають вирішувати складні екологічні завдання, забезпечують комфортне співіснування людства в майбутньому і сприяють збереженню і розширенню різноманітності біоти. Таким чином, систематичний розвиток системи екологічної освіти і виховання сприяє формуванню та розвитку екологічної культури.

Висновок. Екологічні цінності стали важливим елементом підготовки молодших бакалаврів в аграрних закладах. Вони сприяють формуванню свідомого ставлення до навколишнього середовища, розумінню важливості сталого сільського господарства та ефективного використання природних ресурсів. Це допомагає підготувати фахівців, які в змозі не лише розвивати сільське господарство, а й враховувати екологічні аспекти у своїй діяльності, сприяючи сталому розвитку сільських територій.

1.3 Важливість екологічної свідомості для становлення особистості

Постановка проблеми. Поточна екологічна обстановка в численних державах охарактеризована як серйозна еколого-економічна криза. Критичність екологічної ситуації призвела до інтенсивних пошуків способів подолання екологічних негараздів. Впровадження екологічно чистих, нуль-відходних технологій, інших змін в науково-технічному прогресі, утворення еколого-

економічного механізму природокористування, безумовно, призвело до позитивного впливу на поліпшення екологічної ситуації в окремих регіонах, але загалом цей вплив виявився тимчасовим, обмеженим, і не має суттєвого впливу на глобальний розмір екологічних проблем.

Критичний аналіз цього досвіду привів до висновку, що корені екологічної кризи сягають до системи світогляду людства, їх розумінням місця людини в природі. Отже, одним з можливих способів вирішення екологічних проблем є формування певного екологічного світогляду, екологічної свідомості та екологічних цінностей людини, і відтак – її екологічної культури.

У зв'язку з цим особливо актуальним стає формування екологічної культури як для широких суспільних колективів, так і для окремих особистостей. Проте поняття екологічної культури на сьогодні не має чіткого визначення. Загалом цей термін використовується для позначення певного способу ставлення людей до природи, який регулює їх взаємини. Але різні автори розглядають цю концепцію різними способами, розглядаючи її з різних точок зору і в різних контекстах. Це пояснюється тим, що екологічна культура входить в сферу загальної культури, і сам термін "культура" є дуже багатозначним.

Отже, визначення суті поняття "екологічна культура" потребує спеціального аналізу як з точки зору розуміння самого терміну "культура", так і його конкретизації в контексті "екологічної". Радикальні зміни, які відбуваються у сучасному світі, вимагають серйозного перегляду традиційної системи цінностей. На сьогодні, за словами деяких дослідників панують прагматизм і цинізм. Все підлягає сумніву, включаючи моральні цінності. Самі цінності часто розглядаються як ідеали, віддалені від щоденного життя. В повсякденному житті такі ідеали виявляються малоефективними, відволікають від актуальних проблем і призводять до дезорієнтації. Ефективність цих ідеалів залежить від того, наскільки вони стають реальними цінностями життя [14].

За думкою професорів, екологічні цінності безперечно є цінностями, які стають на передній план в світлі погіршення екологічної та соціальної ситуації. Цінності життя та пошук способів виживання людства в умовах наростаючого

екологічного та соціального кризису знаходяться в центрі уваги. У зв'язку з цим активно переглядаються традиційні уявлення про роль людини і її відносини з природою, проводиться пошук нових духовних основ для подальшого розвитку цивілізації і формування нових ідеалів громадянської діяльності та поглядів на майбутнє людини [25].

Формування екологічної культури та розвиток екологічної свідомості вважаються необхідними умовами для вирішення складних екологічних проблем. Ця тематика привертає увагу багатьох дослідників, і автори вітчизняних та зарубіжних досліджень розглядають різні аспекти цієї проблеми.

Цінність, за словами дослідників і дослідниць, фундаментальним аспектом людського існування і виражає об'єктивний критерій поза всіма об'єктами і суб'єктами. Вона є доцільністю вищого антропологічного рівня. Доцільність людської діяльності формується на практиці і відображає історію людської праці, яка стала логікою суспільної діяльності людини. В суб'єктивному аспекті ціль визначає спосіб освоєння природи та суспільно-історичної дійсності через людську практику. Таким чином, доцільність є структурно-функціональним компонентом діяльності і одночасно представляє собою загальний духовний та практичний спосіб буття людини, і в цій особливій якості вона є необхідним елементом культури.

Визначення невирішених раніше аспектів загальної проблеми виробництва екологічних цінностей на сьогодні базується на змінних потребах практики, розвитку світової цивілізації, яка досягла критичної точки. Поширена екологічна криза охопила значну частину світу і призвела до глобального порушення фундаментальних умов існування для всього живого на Землі, погрожуючи не лише людству, але й усьому біорізноманіттю. Екологічна криза спричинила непередливу деградацію етнічних та культурних різноманітностей та перевищила можливості традиційних підходів до взаємодії людини з природним середовищем. Це настало нагальне переосмислення основних парадигм життя людства. Погіршення ситуації в країні вимагає перегляду фундаментальних

світоглядних орієнтацій та радикального вдосконалення характеристик людської сутності.

Мета цього дослідження полягає в теоретичному аналізі екологічних цінностей як ключового аспекту формування та розвитку екологічної культури.

Однією з центральних проблем сьогодення є зміна ціннісної системи суспільства, яка існувала десятиліттями і тепер інтенсивно дезінтегрується, як показали українські соціологи, вказавши на "ознаки невизначеності, несвідомості та анонімності" в суспільно культурній ситуації. Цінності суспільства є складними структурними утвореннями, які одночасно повинні враховувати особисті відмінності, але також впливати на формування цінностей груп та індивідів через посередницьке регулювання їхньої діяльності [24].

При розгляді традиційних цінностей стосовно екологічної ситуації на початку XXI століття, важливо враховувати, що центральними цінностями особистості є роздуми про мету життя та моральність існування. Ці цінності є основою духовності особистості і визначають її здатність до активної та, водночас, екологічно безпечної діяльності. Щодо цінностей суспільства, вони складні, оскільки відображають як об'єктивні, так і суб'єктивні параметри та важко піддаються загальним та екологічно обумовленим оцінкам.

Поняття "цінність" введено в філософський обіг в середині XIX століття німецькими неокантіанцями, і з того часу цей термін іде навздогін запитам суспільства, створюючи окрему галузь філософського знання - аксіологію, яка вивчає природу цінностей, їхнє місце в реальності та структуру ціннісного світу.

У філософському контексті цінність визначається як "те, що належить та бажане, на відміну від реального, дійсного". Кожне суспільство має свій власний набір цінностей, який визначає його цілі, погляди на життя, суспільні інститути та роль людини в ньому. Система цінностей суспільства виступає як складний і суперечливий механізм, який впливає на вибір напрямку дій людини в моральній площині [38].

На сучасному етапі виникає необхідність переосмислення стратегії людства в глобальному масштабі, з метою забезпечення продовження існування

в умовах погіршення екологічної та соціальної ситуації. Такий перегляд вимагає кардинальної переоцінки системи цінностей, з підкресленням цінностей життя, пошуку способів забезпечення виживання та формування нових ідеалів для людської діяльності та майбутнього. Цінність - це соціальне явище, і її критерії визначення цінностей залежать від суспільних та історичних обставин. Критерії цінностей переносять питання вибору напрямку моральних дій людини, враховуючи почуття щастя, які вони приносять в її житті та житті суспільства. Перед людством постає завдання створення стратегії, яка враховує цінності життя, пошук нових підходів до співіснування людей та природи, формування нових ідеалів діяльності та нового розуміння майбутнього.

Аналіз першопричин негативних екологічних явищ, спричинених втручанням людини (антропогенезом), призвів до визнання потреби в усвідомленні природи як незаперечної морально-світоглядної цінності. Ця свідомість впливає на моральні відносини, поділяючи цінності на матеріально-орієнтовані і духовно-орієнтовані. Ці цінності визначають поведінку людей на різних рівнях – глобальному та індивідуальному [36].

Матеріально-орієнтовані цінності сконцентровані на поняттях матеріальної власності, грошей, прибутку, кар'єри і т. ін. Вони заважають розуміти єдність всього живого та можуть призвести до шкоди іншим. Ці цінності переважають у сфері матеріально-практичного етичного напрямку.

Духовно-орієнтовані цінності є універсальними, спрямованими на благо, єдність у різноманітності, толерантність, любов і повагу до всіх форм життя. Вони підтримують моральні відносини між людьми і між людством і природою. Ці цінності виникають внаслідок культурного прогресу суспільства і утворюють основу духовно-практичного етичного напрямку.

Ціннісні фактори формують світогляд, який впливає на спосіб, яким суспільство оцінює природні явища та вибирає шляхи їх використання. Якщо спільність сприймає природу з погляду матеріально-практичного напрямку, то це може призвести до знищення навколишнього середовища на всіх рівнях.

Екологічна цінність має властивості, специфічні для будь-якої цінності, і включає в себе цінності природи і навколишнього середовища, які до цього часу залишалися недооціненими. У сучасній науковій лексиці поняття "екологічна цінність" набуває широкого поширення і стає предметом активних досліджень.

Формується система екологічних цінностей, де велика увага приділяється відношенню між традиційними та інноваційними аспектами в аксіологічних дослідженнях.

Сучасні тенденції розвитку суспільства у контексті екологічних цінностей можна розглядати як теоретичні та практичні аспекти. Теоретично це включає загальне усвідомлення потреби в дотриманні екологічних вимог та цінностей. Практично це визначає здатність реалізовувати цю потребу. Серед багатьох цінностей, однією з ключових є природне середовище, яке є життєво-важливим для існування суспільства та природи в цілому.

Однак відношення суспільства до екологічних цінностей є неоднозначним. Існує певна ієрархія цінностей, де перевагу надають цінностям, пов'язаним з побутом та прагматичними потребами, такими як чисте повітря та вода. В цілому, екологічні цінності ще не зайняли пріоритетне місце в сучасному суспільстві.

На сьогоднішній день можна спостерігати тенденцію до формування єдиної системи екологічних цінностей, обумовлену масштабами екологічної кризи, яку переживає людство. Ця система включає такі загальні аспекти:

Природа – необхідна передумова для життя та виробництва, без якої існування суспільства стає неможливим.

Природа є фундаментом морального, естетичного і духовного розвитку людини, і її гармонійний розвиток визначає сенс існування суспільства.

Аксіологічний аспект відносин з природою охоплює практично всі сфери життя людей. Екологічні цінності, ймовірно, виникли як відповідь на первинні екологічні проблеми, і з розвитком виробничих сил та розширенням впливу на природу з'явилися нові екологічні цінності, які узагальнюються і систематизуються на глобальному рівні. Сучасні екологічні цінності свідчать

про низький рівень екологічної культури. Ці цінності, взаємодіючи з моральними цінностями, сприяють своєчасній і якісній реалізації бестанніх, конструктивно впливаючи на розвиток екологічної культури.

Специфіка екологічних цінностей обумовлена складністю об'єктів оцінки, різноманітністю зв'язків та взаємодії між ними, а також їхнім включенням в загальні екологічні системи, включаючи біосферу. Екологічні цінності вимагають взаємодії між суб'єктом та іншими суб'єктами, що включає в себе моральні принципи, норми, критерії і цінності.

Як для моральних, так і для екологічних цінностей характерно впливати на різні сфери людської діяльності. Проте екологічні цінності мають значення тільки в сферах, де відбувається пряма або непряма взаємодія суб'єкта з природою. Взаємодія між екологічними та моральними цінностями відображає сутність вимог та потреб, що виникають із екологічної ситуації. Ставлення до природи потрапляє під вплив моральних феноменів, таких як совість, відповідальність і борг. Таким чином, екологічні відносини одночасно є моральними відносинами [67].

Система цінностей є важливою частиною культури, включаючи екологічну культуру. Рівень розвитку екологічної культури залежить від загальної культурної ситуації та соціальної ситуації суб'єкта (суспільства) і визначається рівнем морального мотивування екологічної діяльності. Високий рівень моральної культури сприяє розвитку екологічної культури, оскільки вона підтримує відповідальність суб'єктів у реалізації екологічних цінностей.

Висновок. Звернення до екологічних цінностей не лише сприяє формуванню ціннісної свідомості та екологічної культури, але й позитивно впливає на розвиток екологічної свідомості, активної природоохоронної позиції в суспільстві. Сучасна аксіологія відводить екологічним цінностям все більше місця, і їх система постійно удосконалюється. Проте досягнення бажаної системи цінностей, де екологічні аспекти будуть відображені належним чином, ще вимагає подальших зусиль і досліджень.

Висновок до першого розділу

Теоретичні основи формування екологічних цінностей у молодших бакалаврів мають важливе значення для їхньої підготовки до сталого розвитку та збереження навколишнього середовища.

Вивчення теоретичних засад екології допомагає студентам краще розуміти важливість охорони природи та відповідального відношення до неї. Здобуті знання розвивають у них свідомість щодо природних процесів та ресурсів, а також стимулюють прийняття обґрунтованих рішень, пов'язаних з навколишнім середовищем [9].

Теоретичні знання про екологію сприяють розвитку екологічної компетентності у студентів. Вони стають здатними аналізувати складні взаємозв'язки в природі та розуміти вплив людини на екосистеми. Це сприяє формуванню глибокого розуміння проблем довкілля та готовності до участі у заходах, спрямованих на збереження природи.

Важливим аспектом є виховання відповідального ставлення до навколишнього середовища. Знання теоретичних аспектів екології спонукають студентів до свідомого вибору споживчих практик та активної участі у заходах з екологічною охороною. Це сприяє створенню позитивного внеску у збереження природи та більш збалансованому співіснуванню людини з навколишнім середовищем.

Засвоєні теоретичні знання можуть підготувати студентів до подальшої професійної діяльності в галузі екології. Вони можуть стати учасниками та співробітниками в проектах та ініціативах, спрямованих на розв'язання актуальних екологічних проблем.

Усі ці аспекти теоретичних засад формування екологічних цінностей у молодших бакалаврів сприяють створенню гармонійного відношення до природи та розвитку екологічної свідомості, що є важливим для збереження екологічної рівноваги у сучасному світі.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СТАНУ ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ

2.1 Важливість екологічних цінностей у підготовці майбутніх молодших бакалаврів

Нормальний розвиток населення в країні прямо залежить від екологічної безпеки. Однак великі масштаби екологічних змін на сучасному етапі створюють реальну загрозу для життя людей. Забруднення атмосферного повітря досягло критичного рівня у багатьох містах України. Враховуючи таку ситуацію,

Верховна Рада України вже в 1993 році оголосила всю територію країни зоною екологічного лиха. Екологічна криза потребує активного екологічного виховання всього населення, зокрема студентської молоді.

Екологічне виховання - це педагогічна діяльність, спрямована на формування у студентів екологічної культури.

Екологічна культура включає в себе знання загальних закономірностей розвитку природи і суспільства, розуміння взаємозв'язку їх існування, визнання соціальної зумовленості відносин між людиною і природою, подолання споживацького ставлення до природи як до джерела матеріальних благ, вміння передбачати вплив діяльності людини на біосферу Землі, підпорядкування своєї діяльності умовам раціонального природокористування та турботи про довкілля, а також збереження сприятливих природних умов і максимально доступної норми видобутку біологічної продукції з природного фонду для задоволення потреб людини.

Екологічна культура передбачає глибокі знання про навколишнє середовище, екологічний стиль мислення, відповідальне ставлення до природи та власного здоров'я, вміння та досвід вирішення екологічних проблем, участь у природоохоронній діяльності та здатність прогнозувати можливі негативні віддалені наслідки природо-перетворювальної діяльності людини.

Наявність екологічної культури допомагає майбутнім фахівцям усвідомити їхній виховний потенціал як майбутніх спеціалістів, які повинні володіти методикою еколого-виховної роботи на виробництві.

Важливою складовою екологічної вихованості є екологічна свідомість особистості, яка включає в себе сукупність знань і уявлень про взаємозв'язки і взаємозалежності людини і природи. На цій основі формується позитивне ставлення до природи та усвідомлення себе як її частини [7].

Формування екологічної свідомості базується на кількох основних складових:

- знання. Основним елементом є засвоєння основних наукових понять про природу та екологічні проблеми. Це передбачає розуміння наукових аспектів природних процесів і екосистем, а також сучасних

екологічних викликів,

- усвідомлення. Важливо формувати свідому позицію щодо довкілля. Це означає розуміння важливості збереження природи і прийняття відповідальності за власні дії і їхні наслідки на природу;

- ставлення. Ця складова включає в себе розуміння природи як унікальної цінності і джерела матеріальних та духовних сил людини. Тут важливо розвивати повагу до природи та підкреслювати її значущість для благополуччя людей;

- навички. Спеціалісти повинні розвивати навички практичного освоєння довкілля і його охорони. Це включає у себе вміння раціонально використовувати ресурси та зменшувати вплив на навколишнє середовище;

- діяльність. Участь у розв'язанні екологічних проблем є важливою складовою формування екологічної свідомості. Це включає активну діяльність у сфері природоохоронних заходів та вирішенні конкретних екологічних завдань.

Для досягнення ефективного екологічного виховання студентів необхідно враховувати декілька важливих аспектів.

Забезпечувати різноманітність екологічної освіти – це включає в себе не лише розширення обсягу екологічної освіти, але й її різноманітність на різних рівнях навчання та у різних регіонах. Кожен регіон може мати свої власні

особливості щодо екологічних проблем, тому важливо адаптувати навчальну програму до місцевих потреб.

Використовувати різноманітні форми та методи навчання. Забезпечення різноманітності методів навчання дозволяє краще враховувати різні стилі навчання студентів та їхні індивідуальні потреби. Важливо використовувати інтерактивні методи, практичні вправи, виїзні екскурсії та інші засоби для залучення студентів.

Забезпечувати зв'язок з інтересами студентів - ефективне екологічне виховання передбачає врахування інтересів та потреб студентів. При цьому екологічні теми мають бути пов'язані з їхніми особистими інтересами та планами на майбутнє.

Ознайомлювати студентів з останніми досягненнями в галузі екології - важливо постійно оновлювати зміст навчання та надавати студентам доступ до останніх досліджень та розробок в екології та екологічних технологіях. Це допомагає студентам бути в курсі з новітніми тенденціями та розвитком галузі.

Важливою характеристикою екологічно свідомої особистості є наявність сформованої екологічної відповідальності, що виражається в свідомому прийнятті індивідом конкретних обов'язків з метою гармонізації взаємин між ним та природним оточенням, а також вмінність передбачати можливі наслідки своєї власної діяльності.

У складі екологічної відповідальності можна виділити кілька ключових компонентів

Перший компонент, званий ціннісно-орієнтовним, визначає систему екологічних цінностей, які є не лише частиною загальної культури людства, але також представляють собою суть всього живого на нашій планеті. Це охоплює життя людини, її здатність відчувати велич природи, милосердя, розуміння важливості альтруїстичних та раціональних дій людських громад та інше [1].

Другий компонент, мотиваційний, передбачає заохочення студентів до розвитку в них соціально значущих та особистісних мотивів, таких як життя в зоні суворого і напів-суворого радіологічного контролю, забруднене повітря,

невідповідність якості питної води світовим стандартам, засміченість житлових масивів та розуміння загрози планетарному забрудненню загалом. Педагоги повинні спрямовувати свою діяльність на формування конкретних мотивів у своїх вихованців.

Третій компонент, когнітивний, націлений на розвиток у студентів екологічної настановленості. Це проявляється у їхніх відповідних інтересах, схильностях і переконаннях. Молодь має усвідомлювати свою спільність з природою та має бажати постійно взаємодіяти з нею. Ключовою є розуміння студентами негативного впливу місцевих екосистем з забрудненим повітрям, водними ресурсами тощо.

Четвертий компонент, особистісний, передбачає усвідомлення та вияв кожним студентом своєї унікальності, неповторності, гідності і відповідальності перед усім живим у цьому світі.

П'ятий компонент, практичний, означає активну діяльність молоді, включаючи організацію студентських екологічних груп, що займаються пошуком рідкісних рослин і тварин, занесених до "Червоної книги", добровільну очистку території навчального закладу, висадку рослин та дерев, а також написання індивідуальних дослідницьких робіт з екологічної тематики [73].

Освітню підготовку фахівців в галузі екології слід спрямовувати на глибоке освоєння всього спектра екологічних знань відповідно до конкретних навчальних програм, а також на розвиток навичок самостійного аналізу та моделювання типових екологічних ситуацій з акцентом на потребу їх управління. Ключовою метою є підготовка фахівців до виконання якісних комплексних екологічних експертиз та надання їм здатності приймати природоохоронні рішення з врахуванням перспектив розвитку, а також проведення екологічної паспортизації об'єктів.

Провідні університети України грають важливу роль у підготовці висококваліфікованих фахівців-екологів широкого профілю, створюючи необхідні умови для цього. Вони забезпечують не лише теоретичну базу, але і можливості для практичного навчання та досліджень.

Особливу увагу слід приділити формуванню екологічної культури серед студентів, де ключову роль відіграє навчальний курс "Екологія". Засвоєння матеріалу цього курсу значно полегшується завдяки виконанню різноманітних завдань, включаючи лабораторні роботи, розрахункові та графічні роботи, а також написання курсових і дипломних робіт. Для підсилення ефективності навчання корисними є перегляди документальних фільмів і презентацій, демонструючи застосування екологічних законів та принципів на практиці з використанням локальних прикладів.

Для розвитку глибоких знань та усвідомлення принципів екології, дуже корисними є диспути, які підштовхують студентів до активного обговорення, вираховуючи психологічні, організаційні і пошукові аспекти, сприяючи розширенню екологічного кругозору та підвищенню рівня особистої відповідальності. Науково-пошукові та науково-експериментальні дослідження студентів, спрямовані на вивчення сучасних методів і технологій очищення стічних вод і їх подальше удосконалення для зменшення негативного впливу на навколишнє середовище, грають важливу роль у формуванні здібностей, талантів і підготовці студентів до самореалізації.

Екологічне виховання нерозривно пов'язане з аспектами естетики. Внутрішня спорідненість цих сфер виявляється у формуванні ціннісного ставлення до природи. З цієї точки зору, еколого-естетичне виховання може бути розглянуте як область, яка об'єднує педагогіку, психологію, мистецтвознавство, а також суспільні та природничі науки. Оскільки естетичний розвиток є невід'ємною частиною екологічної освіти, то принципи краси повинні стати категоричними імперативами моральної поведінки, особливо в контексті ставлення до природи. Ця ідея відображає концепцію Іммануїла Канта щодо вічних і незмінних моральних заповідей, які повинні лежати в основі наших відносин із природою.

Екологічне виховання є водночас "синтетичним", оскільки воно включає в себе різні аспекти формування особистості, не обмежуючись вивченням

екологічних дисциплін. Воно враховує світоглядні, моральні, естетичні та інші фактори, що впливають на формування особистості.

Система екологічного виховання передбачає розгляд таких аспектів, як:

Національний та регіональний підхід до вибору навчального матеріалу з екологічною спрямованістю, оскільки проблеми довкілля можуть варіюватися залежно від географічних умов і культурних особливостей.

Гуманістична спрямованість та зростаюча роль екологічних чинників у розв'язанні глобальних проблем людства, таких як раціональне використання природних ресурсів, забезпечення населення екологічно чистою їжею та захист довкілля від забруднення.

Збереження духовного і фізичного здоров'я людини, оскільки екологічні аспекти можуть впливати на наше загальне самопочуття та психологічний стан.

Об'єктивність у розкритті основних екологічних законів і понять, що підкреслює важливість розвитку екології як науки, спрямованої на пошук рішень для збереження навколишнього середовища.

Зв'язок між набутими екологічними знаннями та повсякденним життям, відзначаючи важливість застосування цих знань не лише в промисловості, але й у повсякденному житті.

Загалом, екологічне виховання має на меті формування повноцінної особистості, здатної до відповідальності перед природою та суспільством.

У процесі екологічного виховання необхідно прагнути до того, щоб для кожної молодої особи стали нормами етичного поведіння правила, виголошені видатними німецькими філософами та екологами:

- люби та поважай Землю, яка подарувала життя та підтримує його;
- вважай кожен день на Землі священним і святкуй зміну природних сезонів;
- не вважай себе вищим за інші живі істоти і не занадто втручайся у їхні природні процеси;
- висловлюй подяку тваринам та рослинам за їжу, яку вони нам надають;

• утримуйся від використання природи для ведення війни та військових дій;

• не вбивай природу для особистої користі, а намагайся відновлювати її ресурси;

• будь відкритим щодо наслідків твоєї діяльності на Землі і визнавай їх;

• не позбавляй майбутні покоління можливості користуватися багатствами Землі;

• споживай природні ресурси помірно, оскільки всі живі істоти мають право на них.

Завершенням екологічної підготовки є здатність особи до активного втручання у покращення екологічної ситуації на Землі, охорони природи та навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів.

Досягнення цієї мети включає в себе:

а) Засвоєння системи знань в галузі екології, включаючи розуміння взаємодії між "ноосферою" (психоемоційним середовищем), природним середовищем та довкіллям. Особлива увага приділяється розумінню причин та наслідків порушень та забруднень природного середовища, а також впливу різних факторів на організм та здоров'я людини [46].

б) Сформування гуманістичного світосприйняття, де особистість розглядає природу та людину як невід'ємні частини системи, що вимагає самовдосконалення духовного світу.

в) Розвиток вольових якостей з метою практичної реалізації набутих знань та почуттів у повсякденному житті та в сфері виробництва.

Це сприятиме розвитку та збагаченню новими міждисциплінарними знаннями студентів.

Висновок. Екологічні цінності в підготовці майбутніх молодших бакалаврів відіграють надзвичайно важливу роль і мають рішучий вплив на формування молодого покоління та на подальший розвиток суспільства та природного середовища. Ось декілька аспектів, які визначають важливість екологічних цінностей у підготовці молодших бакалаврів:

НУБІП УКРАЇНИ

- свідоме та відповідальне ставлення до природи. Виховання екологічних цінностей надає студентам можливість розуміти важливість природного середовища та її вплив на якість життя.

Молоді люди, які розуміють це, будуть більш схильні приймати відповідальні рішення щодо охорони природи і збереження ресурсів;

НУБІП УКРАЇНИ

- сприяння сталому розвитку. Екологічні цінності сприяють формуванню прагнення до сталого розвитку. Майбутні молодші бакалаври, які цінують природні ресурси і розуміють необхідність

їхнього ефективного використання, можуть внести важливий внесок

НУБІП УКРАЇНИ

- у стабільність суспільства та економіки;
- міждисциплінарний підхід. Екологічні цінності сприяють розвитку міждисциплінарного підходу до вивчення екології. Сучасний світ

вимагає розуміння взаємозв'язків між різними науковими галузями,

НУБІП УКРАЇНИ

що впливають на навколишнє середовище. Молодь, яка цінує природу, може ефективніше співпрацювати у вирішенні складних екологічних проблем;

- глобальний підхід. Екологічні цінності надають студентам глобальний погляд на екологічні питання. Вони розуміють, що

НУБІП УКРАЇНИ

проблеми забруднення, відходів та змін клімату є глобальними і вимагають спільних рішень та дій.

- провідна роль у вирішенні екологічних проблем. Молодь, яка

вихована в дусі екологічних цінностей, може стати активними

НУБІП УКРАЇНИ

агентами змін у сфері охорони природи та вирішення екологічних проблем. Вони можуть приймати участь у громадських організаціях, дослідженнях та ініціативах з охорони навколишнього середовища.

Загалом, екологічні цінності мають велике значення в підготовці

молодших бакалаврів, оскільки вони сприяють формуванню відповідальних,

НУБІП УКРАЇНИ

свідомих та активних громадян, готових приймати важливі рішення для збереження природи та забезпечення сталого майбутнього.

2.2 Огляд актуальних проблем екологічних цінностей

Екологічні питання і збереження природи нині стоять перед людством як ніколи актуально. З кожним новим днем ми стикаємося з надзвичайними викликами, пов'язаними з охороною навколишнього середовища та збереженням екологічних цінностей, на яких ґрунтується наше існування. Поруч зі створенням нових технологій та розвитком економіки, сьогоденне суспільство також повинно активно звертати увагу на еко-активізм як одну з найважливіших складових сучасного глобального діалогу.

Зміни клімату, вимирання видів, забруднення водойм та повітря, руйнування лісів та деградація ґрунтів - ці проблеми стають все більше ескалаційними, і вони вимагають негайних заходів. Екологічні цінності, такі як різноманітність природи, здоров'я планети та забезпечення майбутніх поколінь, виступають важливими рушійними силами в еко-активізмі.

Еко-активісти усього світу об'єднують зусилля, щоб відстоювати екологічні цінності та захищати природу від шкідливого впливу людської діяльності. Вони проводять акції, залучають громадськість, лобіюють законодавство та намагаються вплинути на рішення урядів та корпорацій у напрямку сталого розвитку та відновлення природи [49].

У цьому контексті, важливо поглянути на роль кожного з нас у підтримці еко-активізму та збереженні екологічних цінностей. Наші вчинки, вибори та ставлення до природи мають безпосередній вплив на майбутнє планети. Отже, еко-активізм - це не лише справа окремих груп, це завдання всього суспільства.

Перед нами стоїть завдання зберегти екологічні цінності, які є основою життя на Землі, і сприяти нашій спільній меті - створенню життєздатного та гармонійного світу для нас і майбутніх поколінь.

Екологічний рух, який іноді включає в себе рухи збереження природи та зелені рухи, є різнобарвним і широким за змістом науковим, соціальним та політичним рухом. Відзначимо, що через включення питань екології до навчальних програм шкіл, екологічний рух привертає молодшу аудиторію, що

відрізняє його від багатьох інших соціальних рухів, які в основному мають старших прихильників.

Зазначений рух включає в себе широкий спектр проблем, пов'язаних із системною пригнобленістю, яка існує в сучасному суспільстві. До цих проблем можна віднести такі аспекти, як зловживання природними ресурсами та екосистемами з наступним викидом відходів, скидання відходів в незахищені громади, забруднення повітря та води, недоліки в інфраструктурі, вплив на органічне життя токсинами, монокультуру (одноманітність у сільському господарстві), боротьбу з використанням поліетиленових пакетів (рух "жола") та інші аспекти.

Саме через такий різноманітний спектр проблем, екологічний рух можна поділити на кілька основних сфер інтересів: екологічна наука, яка вивчає екологічні проблеми з наукового погляду; екологічна активізація, яка включає в себе дії та кампанії для вирішення конкретних екологічних проблем; екологічна адвокатура, яка спрямована на захист прав природи та природних ресурсів; та екологічна справедливість, що розглядає нерівність і соціальні аспекти екологічних проблем.

"Вільний ринковий екологізм - це теорія, що намагається докладно розглянути, як вільний ринок, права власності та закон про громадянську відповідальність можуть стати найкращими інструментами для збереження здоров'я та стійкості навколишнього середовища. Щоб краще розуміти цей підхід, давайте розглянемо його компоненти та ключові поняття.

Вільний ринок - це економічна система, де товари та послуги визначаються попитом і пропозицією без значного втручання держави. В контексті вільного ринкового екологізму, це підкреслює роль конкуренції та підприємництва у створенні інноваційних та стійких екологічних рішень.

Права власності - це правовий статус, який надає особі чи організації контроль та власність над ресурсами. Вільний ринковий екологізм вважає, що чіткі права власності стимулюють людей до більш ефективного та відповідального використання природних ресурсів [12].

Закон про громадянську відповідальність (tort law) - це галузь права, яка регулює компенсацію завданих збитків та шкоди, яку може завдати одна сторона іншій. В рамках вільного ринкового екологізму, ця концепція вказує на важливість відповідальності за забруднення та завдані шкоди навколишньому середовищу.

Екологічне управління - це поняття охоплює стратегії та методи, які сприяють збереженню природних ресурсів та запобіганню екологічному зриву. Вільний ринковий екологізм підкреслює важливість розробки ефективних екологічних політик, які б ураховували інтереси індивідів та підприємств.

Екологічна відповідальність - це поняття вказує на обов'язок збереження природи та стійкості екосистем. В рамках вільного ринкового екологізму, воно підкреслює, що екологічна відповідальність є не тільки обов'язком громадян, але й може бути стимулом для підприємств до створення екологічно чистих та стійких виробничих процесів.

Таким чином, вільний ринковий екологізм намагається об'єднати вільний ринок, права власності, закон про громадянську відповідальність та інші концепції, щоб пропонувати підходи, які сприяють збереженню навколишнього середовища та ефективному вирішенню екологічних проблем."

"Евангельський екологізм представляє собою особливий екологічний рух в Сполучених Штатах, де певні групи евангелістів надають особливий акцент біблійним мандатам, які стосуються ролі людини як доглядача і відповідальності за дбайливе ставлення до Створіння. Розглянемо цю концепцію з більшою деталізацією, а також розкриємо ключові терміни та поняття.

Евангелісти - ця група християн відзначається своєю вірою в Євангеліє та інтерпретацією біблійних текстів. В контексті евангельського екологізму, евангелісти вірять у важливість вірної трактування біблійних принципів та їх зв'язку з охороною природи.

Біблійні мандати - це вказівки, які евангелісти вбачають у Святому Письмі, що стосуються людської відповідальності перед Богом щодо створення та

природи. Евангельський екологізм акцентує на цих біблійних мандатах, що зобов'язують до гідної господарської діяльності.

Доглядач та відповідальність за догляд за Створінням - це ключові поняття, які відображають переконання евангелістів у тому, що людство має стати доглядачем за природою та нести відповідальність за збереження та добайливе ставлення до неї.

Кліматична діяльність з біблійної теологічної перспективи: Один з центральних аспектів евангельського екологізму - це акцент на зміну клімату і боротьбу з нею як на релігійно обумовлену моральну обов'язковість. Тут релігійна теологія використовується для обґрунтування дій з боротьби зі зміною клімату.

Суперечки з не-християнськими екологістами: Евангельський екологізм має свої суперечки з тими, хто не відноситься до християнських вірувань. Це виникає через факт, що рух має чітке релігійне коріння, що може викликати певні різногляди та непорозуміння.

Загалом, евангельський екологізм намагається відзначити релігійні підстави для збереження природи та вивести на перший план релігійно обумовлену моральну "Збереження та консервація" - це поняття, яке в сучасному світі вкрай важливе для збереження навколишнього середовища і природних ресурсів. Цей текст розглядає зміст та значення цих термінів у контексті США та інших країн світу, таких як Австралія.

Збереження природи - це ідея, що передбачає відродження певних природних ресурсів або територій під особливий захист для запобігання їхньому пошкодженню внаслідок впливу людини або конкретних видів людської діяльності. Це може включати в себе створення природних резерватів, національних парків або заповідників.

Лісозаготівлі, видобуток корисних копалин, полювання та риболовля - це приклади діяльності, які можуть завдати значних збитків природним ресурсам і екосистемам. Ці види діяльності можуть призвести до вирубування лісів,

забруднення водних джерел, знищення природних середовищ для тварин та знищення біорізноманітності.

Туризм та рекреація - це альтернативні види діяльності, які можуть замінити зазначені вище шкідливі практики. Туризм та рекреація можуть сприяти використанню природних ресурсів в більш стійкій та екологічно безпечний спосіб, при цьому зберігаючи природні ландшафти та екосистеми.

Регулятивні акти та закони - це нормативні документи, які приймаються владою для регулювання діяльності, яка може впливати на природні ресурси. Ці закони можуть включати в себе обмеження та обов'язки, спрямовані на збереження природи та запобігання шкоді для навколишнього середовища.

Загалом, збереження та консервація - це підходи, спрямовані на збереження природи та забезпечення її довгострокової життєздатності для майбутніх поколінь. Це важливо для збалансованого взаємодії між потребами людей та збереженням природного спадку.

Термодинамічний підхід до оцінки впливу людської діяльності на навколишнє середовище базується на другому законі термодинаміки, поняттях ексергії та доступності. Він має на меті виявити та вирішити середовищі проблеми.

Ексергія - визначає корисну енергію в системі, яку можна використовувати для корисної роботи. Це показує, наскільки система ефективно використовує енергію та ресурси.

Доступність - оцінює, наскільки енергія може бути використана для корисної роботи в системі. Вона пов'язана з продуктивністю системи.

Руйнування ексергії - вказує на втрату корисної енергії та її перетворення на неефективну теплову енергію або ентропію. Чим менше руйнування ексергії в системі, тим вона більш стійка та ефективна з екологічного погляду.

Викиди парникових газів (GHG) - Це важливо, оскільки вони впливають на зміну клімату та спричиняють глобальне потепління. Вказується, що оцінки урядових викидів та їх впливу не завжди враховують всі важливі аспекти викидів, включаючи вплив експорту та імпорту товарів.

Цілі сталого розвитку ООН ці цілі визначають глобальні пріоритети для сталого розвитку і включають питання екологічної сталості та боротьби зі зміною клімату.

Цей підхід може сприяти розробці більш ефективних методів оцінки та управління природними ресурсами та довкіллям. Використання концепцій ексергії та доступності може допомогти зменшити екологічне руйнування та створити більш стійкі та ефективні системи управління ресурсами.

Екологічні організації можуть бути глобальними, регіональними, національними або місцевими; вони можуть бути державними або приватними (НУО). Екологічна діяльність існує практично в усіх країнах. Крім того, групи, що присвячені розвитку спільнот та соціальній справедливості, також активно займаються екологічними питаннями.

Деякі екологічні організації в США, до яких входять Natural Resources Defense Council та Environmental Defense Fund, спеціалізуються на поданні судових позовів (цей метод вважається особливо ефективним у цій країні). Інші групи, такі як National Wildlife Federation, Earth Day, National Cleanup Day, Nature Conservancy, The Wilderness Society, а також глобальні групи, такі як World Wide Fund for Nature та Friends of the Earth, розповсюджують інформацію, беруть участь у громадських слуханнях, лобюють, організують демонстрації та можуть придбавати землю для збереження. Організації, які працюють на рівні округів, такі як Wyoming Outdoor Council, часто співпрацюють з національними організаціями та використовують схожі стратегії. Менші групи, включаючи Wildlife Conservation International, проводять дослідження з питань загрозливих видів та екосистем. Більш радикальні організації, такі як Greenpeace, Earth First! та Earth Liberation Front, пряміше протистоять діям, які вони вважають шкідливими для навколишнього середовища. Хоча Greenpeace присвячений ненасильницькому спростуванню та використовує конфронтацію як засіб привертання уваги до екологічних проблем та внесення їх у громадський обіг для обговорення, підільна організація Earth Liberation Front займається таємним

знищення майна, вивільненням ув'язнених тварин та іншими злочинними діями. Проте такі тактики вважаються незвичайними в рамках руху.

На міжнародному рівні питання екологічної стійкості обговорювалися на Конференції ООН з питань людського середовища в Стокгольмі у 1972 році, в якій взяли участь 114 країн. З цієї зустрічі виникла Програма ООН з питань навколишнього середовища (ПООНС) та наступна Конференція ООН з питань навколишнього середовища та розвитку в 1992 році. Інші міжнародні організації, що підтримують розвиток екологічних політик, включають Комісію з питань співробітництва з питань навколишнього середовища (в рамках NAFTA),

Європейське агентство з охорони навколишнього середовища (EEA) та Міжурядовий панел зі зміни клімату (IPCC).

Висновок. Аналіз стану проблеми екологічних цінностей молодших бакалаврів розкриває важливі аспекти їхнього ставлення до природи та довкілля в сучасному світі. Екологічні цінності визначають погляди молодого покоління на важливість охорони природи, раціонального природокористування та сталого розвитку. Сучасні проблеми, такі як зміна клімату, забруднення довкілля та вимирання видів, вимагають від молодших бакалаврів активної позиції у сфері екології та прийняття відповідальних рішень.

Екологічна освіта вищих навчальних закладів грає важливу роль у формуванні екологічних цінностей молодших бакалаврів. Ця освіта повинна включати теоретичні знання про природу та екосистеми, а також практичні навички щодо охорони природи та сталого споживання. Важливо надавати можливість студентам спілкуватися з природою та брати участь у природоохоронних ініціативах.

Екологічні цінності, які формуються у молодших бакалаврів, мають відобразити ідеали, запропоновані німецьким філософом Е. Калленбахом, і включати в себе повагу до природи, відповідальність за власні дії та свідоме споживання. Важливо, щоб ці цінності були не лише словами, але і діями, які спрямовані на поліпшення екологічної ситуації на Землі.

Спільні зусилля університетів, студентів, науковців та громадських організацій необхідні для вирішення актуальних екологічних проблем. Сприяння формуванню екологічних цінностей в молодшому поколінні є важливим кроком у напрямку створення сталого та збереженого майбутнього для всього світу.

Проблеми розвитку екологічних цінностей в Україні

В сучасному світі екологічна компетентність стає дедалі важливішою, оскільки люди стикаються зі зростаючими екологічними викликами і проблемами. Однак існують питання та проблеми, пов'язані з розвитком цієї компетентності, які вимагають уваги.

Однією з цих проблем є тенденція політиків та пропагандистів використовувати екологічні мотиви для власних політичних або комерційних цілей. Сланцевий газ слугує прикладом такого явища. Існує думка, що однією з його найбільших переваг є його розміщення біля потенційних споживачів, що може суттєво впливати на кінцеву собівартість енергетичних ресурсів. Проте, це може також призвести до використання екологічної свідомості для власних корисливих цілей.

Світові експерти наголошують, що масштабний розвиток видобутку сланцевого газу може перекроїти енергетичну карту світу. Однак екологічні наслідки цього процесу іноді відходять на другий план, оскільки політичні аспекти стають пріоритетними. Наприклад, у Болгарії та Франції діють повні заборони на роботи з видобутку сланцевого газу. У Франції, це пов'язано з діяльністю потужного атомного лобі, яке домоглося заборони задля зменшення конкуренції. На території Болгарії, російські енергетичні компанії використовують недостатню інформованість населення для своєї користі, розігруючи складну гру в інтересах свого бізнесу.

Прикладом інших проблем пов'язаних з видобутком сланцевого газу є випадок у Великій Британії, де використання технології гідророзриву спричинило локальні землетруси, і вибухи були призупинені. Тут важливим стало дотримання технології та моніторинг, але ця ситуація вимагає уважного контролю.

Також, на прикладі адміністрації Квебеку в Канаді можна побачити, що недостатня кількість інформації про вплив гідророзривів на екологію може призвести до введення мораторію на видобуток сланцевого газу. Це свідчить про необхідність проведення досліджень та збору достатньої інформації для прийняття обґрунтованих рішень.

Отже, розвиток екологічної компетентності в сучасному світі стикається з численними викликами та проблемами, серед яких використання екологічних питань для політичних та комерційних цілей, а також недостатня кількість інформації про екологічні наслідки різних видів видобутку. Необхідно забезпечити більше об'єктивної та наукової інформації, а також прозорості в прийнятті рішень для забезпечення сталого розвитку та збереження навколишнього середовища.

Висновок до другого розділу

Аналіз стану проблеми екологічних цінностей молодших бакалаврів виявив, що екологічна освіта та формування екологічних цінностей в цій категорії студентів є актуальною та важливою задачею сучасного вищого навчального закладу. Молодь, яка навчається на бакалаврських програмах, є ключовим чинником в майбутньому формування сталого та відповідального ставлення до природи і довкілля.

Аналіз показав, що необхідно вдосконалювати методи і засоби навчання, спрямовані на розвиток екологічної свідомості та цінностей у студентів.

Потрібно акцентувати увагу на інтерактивних методах навчання, що сприяють активному взаємодії з природою та розвитку практичних навичок у сфері охорони довкілля. Додатково, важливо впроваджувати міждисциплінарний підхід до вивчення екологічних питань, щоб показати студентам взаємозв'язок між різними аспектами екології та їхнім впливом на суспільство.

Крім того, важливо активізувати виховну роботу та позашкільні заходи, спрямовані на формування в молодших бакалаврів цінностей, які враховують прагнення до сталого розвитку, бережливого використання ресурсів та збереження природного середовища.

У підсумку, аналіз стану проблеми екологічних цінностей серед молодших бакалаврів підкреслює важливість подальшої роботи у галузі екологічної освіти та виховання, з метою підготовки молодого покоління до викликів сталого розвитку та збереження природи для майбутніх поколінь.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ III. ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ НА ПРИКЛАДІ ВСП "БЕРЕЗОВОРУДСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ПДАУ"

3.1 Діагностика рівня екологічних цінностей майбутніх бакалаврів на прикладі ВСП "Березоворудський Фаховий коледж ПДАУ" методом анкетування

Сучасний світ стикається з безпрецедентними екологічними викликами, вимагаючи докладних наукових підходів для збереження природних ресурсів та створення сталого екологічного майбутнього. В рамках цього контексту, наша дослідницька робота ставить перед собою завдання вивчення та розвитку підходів до виховання екологічних цінностей серед молодших бакалаврів. Ця робота відзначається не лише важливістю своєї мети, але і унікальністю підходу до досягнення цієї мети.

У сучасній епохі, в умовах зростаючої глобальної зміни клімату, вичерпання природних ресурсів та загрози втрати біорізноманітності, розуміння та підтримка екологічних цінностей стають надзвичайно важливими. Наукова спільнота розпізнала, що виховання екологічних цінностей у молодших бакалаврів може мати визначальний вплив на майбутнє планети, сприяючи створенню громадян, які свідомо беруть на себе відповідальність за навколишнє середовище.

Наша робота виокремлюється завдяки використанню методів анкетування та систематичного аналізу результатів для визначення рівня екологічних знань та усвідомленості студентів перед та після навчальних сесій. Цей підхід сприяє розвитку нових даних і наукових доказів щодо ефективності навчання щодо екології [57].

Вплив на майбутнє цієї роботи може бути вирішальним у вихованні екологічно свідомих лідерів, здатних розробляти та впроваджувати екологічно націлені стратегії в різних сферах суспільства. Від цього дослідження можна очікувати практичні наслідки для освіти та педагогіки, спрямовані на підготовку

майбутніх поколінь до збереження природи та забезпечення сталого майбутнього.

Загальна ідея за цією роботою полягає в тому, щоб зрозуміти, як ефективно виховувати екологічні цінності серед молодших бакалаврів та як ця екологічна освіта може вплинути на їхню поведінку та рішення в майбутньому. Важливість цього дослідження полягає в тому, що воно визначає шляхи для підвищення екологічної свідомості і відповідальності, що може мати далекосяжний вплив на збереження природного середовища та забезпечення сталого розвитку нашої планети.

Анкета, розроблена для цього дослідження, представляє собою інструмент з метою оцінки рівня екологічної освіти студентів у бакалаврських програмах. Основні характеристики анкети включають наступні аспекти:

- загальний рівень екологічних знань. Анкета містить питання, спрямовані на визначення загального рівня знань студентів у сфері екології, включаючи основи природознавства та екологічних концепцій;
- галузі екологічної освіти. Анкета включає питання, спрямовані на ідентифікацію галузей екологічної освіти, в яких студенти мають більший рівень знань, а також тих, де їхні знання можуть бути меншими. Це допомагає визначити сильні та слабкі сторони їхньої екологічної освіти;
- оцінка для майбутніх наукових робіт. Анкета також включає питання, які дозволяють оцінити загальний рівень студентів у сфері екології та визначити, наскільки цей рівень може бути корисним для їхньої участі в наукових дослідженнях та розвитку екологічних проектів у майбутньому.

За допомогою цієї анкети, ми маємо намір докладно вивчити екологічні знання студентів, визначити їхні сильні та слабкі сторони в галузі екології, і надати важливий внесок у розвиток освіти та досліджень з питань екології. Для

інформація має високий потенціал для вдосконалення навчальних програм та розширення наукових знань про ступінь готовності студентів в галузі екології.

У сучасному світі питання екології стає надзвичайно актуальним. Зростаюча свідомість про екологічні проблеми, зміни клімату та збереження природних ресурсів змушують нас звертати увагу на екологічні цінності та переконання молодшого покоління. Особливу роль в цьому процесі відіграють молоді, що навчаються на ступені бакалаврів у вищих навчальних закладах. Для розуміння їхнього ставлення до екології та визначення їхніх пріоритетів у цій сфері, проводиться анкетування.

Цей аналіз даних анкетування має на меті розкрити, наскільки глибоко вкладені екологічні цінності серед молодшого бакалаврського населення. Дослідження включає в себе аналіз відповідей на запитання про важливість екології, обізнаність з екологічними проблемами, та готовність до прийняття активної участі в їх вирішенні. Результати цього аналізу можуть мати значущі наслідки для формування екологічної політики та освіти. [32]

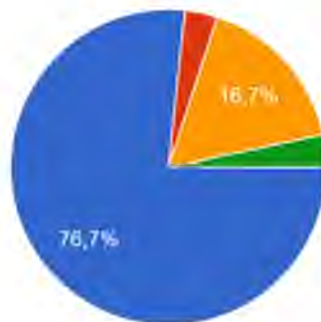
У цьому підрозділі ми детально розглянемо результати анкетування та проведемо аналіз отриманих даних з метою зрозуміти, як молодь бакалаврського рівня сприймає та впливає на екологічну ситуацію. Наш аналіз стане важливим інструментом для розробки програм та стратегій, спрямованих на підтримку екологічних ініціатив та формування відповідального ставлення до навколишнього середовища серед молодого покоління.

Аналіз питання "Чому ви вважаєте екологію важливою?" та відповідей, які надали анкетовані особи, дає нам можливість краще зрозуміти, які аспекти екології сприймаються як найважливіші серед молодших бакалаврів.

Чому ви вважаєте екологію важливою?

30 відповідей

- Збереження природи та біорізноманітності
- Забезпечення сталого розвитку
- Здоров'я та благополуччя людей
- Вплив на сільське господарство та аграрну сферу

Рис. 3.1 діаграма відповідей на питання «Чому ви вважаєте екологію важливою?»

Збереження природи та біорізноманітності (23 відповіді): Це найчастіша відповідь і вказує на те, що більшість анкетованих вбачають важливість екології у збереженні природи та різноманітності видів. Це свідчить про їхню обізнаність і підтримку концепції природоохоронного балансу та біорізноманітності.

Забезпечення сталого розвитку (5 відповідей): Відповіді, що зазначають сталий розвиток, вказують на те, що деякі анкетовані розглядають екологію як фактор, який може забезпечити економічний та соціальний розвиток, не шкодячи навколишньому середовищу.

Здоров'я та благополуччя людей (1 відповідь): Одна відповідь наголошує на тому, що деякі анкетовані співвідносять екологію зі здоров'ям та загальним благополуччям людей. Це свідчить про те, що екологічні проблеми розглядаються через призму їх впливу на здоров'я та якість життя.

Вплив на сільське господарство та аграрну сферу (1 відповідь): Одна відповідь вказує на те, що деякі анкетовані розглядають екологію з точки зору її впливу на сільське господарство та аграрну сферу. Це може свідчити про те, що деякі бакалаври вбачають важливість екології у забезпеченні продуктивності сільського господарства.

Загальна картина показує, що найбільше анкетовані асоціюють екологію зі збереженням природи та біорізноманітності, а також забезпеченням сталого

розвитку. Це може служити важливою інформацією для розвитку освітніх та інформаційних ініціатив, спрямованих на підтримку екологічних цінностей серед молодого покоління та розвиток відповідних стратегій екологічної політики.

Аналіз питання "Які екологічні проблеми вважаєте найбільшими?" та відповідей надає нам інформацію про те, які екологічні питання сприймаються як найважливіші серед анкетованих молодих бакалаврів.

Які екологічні проблеми вважаєте найбільшими?

30 відповідей

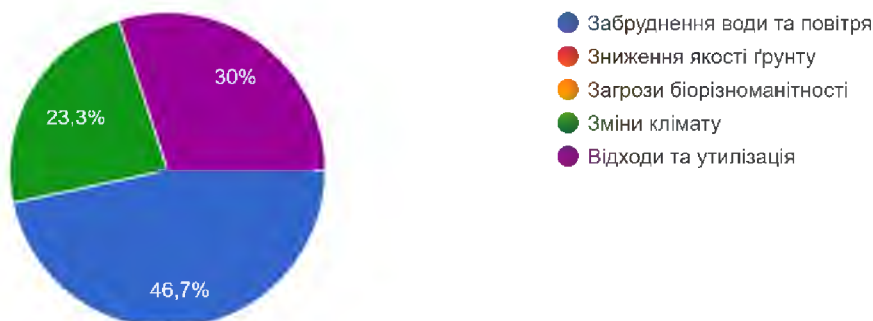

Рис. 3.1.2 діаграма відповідей на питання «які екологічні проблеми вважаєте найбільшими?»

Забруднення води та повітря (14 відповідей): Це є найбільш поширеною відповіддю, що свідчить про високий ступінь обізнаності та усвідомлення проблем забруднення водних джерел і повітря серед анкетованих. Ця відповідь вказує на те, що багато молодих бакалаврів розглядають ці проблеми як найбільш серйозні та потребують уваги.

Зміни клімату (7 відповідей): Другою за кількістю відповідей є питання про зміни клімату, що вказує на те, що ця проблема також має велике значення для анкетованих. Зміни клімату сприймаються як серйозна загроза, і це може вказувати на обізнаність стосовно глобальних екологічних проблем.

Відходи та утилізація (9 відповідей): Ще однією важливою екологічною проблемою, за якою слідимо, є утилізація відходів. Велика кількість анкетованих вказує на важливість правильної утилізації і управління відходами.

Зниження якості ґрунту (0 відповідей): За цим питанням не було надано жодної відповіді. Це може свідчити про те, що ця конкретна проблема менше актуальна для анкетованих в порівнянні з іншими екологічними аспектами.

Загрози біорізноманітності (0 відповідей): Аналогічно, за цим питанням також не було надано відповідей, що може свідчити про меншу обізнаність анкетованих щодо цієї конкретної проблеми.

Загальний висновок полягає в тому, що анкетовані найбільше усвідомлюють проблеми забруднення води та повітря, змін клімату, і утилізації відходів. Це може вказувати на потребу активних заходів у цих сферах та освітніх ініціатив для підвищення обізнаності та залучення молодого покоління до розв'язання цих проблем.

Які кроки ви особисто здійснювали для зменшення власного екологічного сліду?

Які кроки ви особисто здійснювали для зменшення власного екологічного сліду?
30 відповідей

Рис. 3.1.3 діаграма відповідей на питання «Які кроки ви особисто здійснювали для зменшення власного екологічного сліду?»

Нижче подано аналіз цього тексту разом із кількістю відповідей на кожен з пунктів:

Використання екологічних продуктів - За даними анкети, восьмеро респондентів зазначили, що вони зменшують свій екологічний слід шляхом використання екологічних продуктів.

Роздільний збір сміття та утилізація - Чотирнадцять відповідей свідчать про те, що більшість респондентів практикують роздільний збір сміття та утилізацію для зменшення свого екологічного впливу.

Енергозбереження вдома та на роботі - З семи відповідей видно, що деякі респонденти вживають заходів для зменшення енергоспоживання як вдома, так і на роботі.

Підтримка місцевих екологічних ініціатив - Тільки одна відповідь свідчить про те, що даний респондент підтримує місцеві екологічні ініціативи.

Цей аналіз вказує на те, які конкретні заходи приймають респонденти для зменшення свого власного екологічного сліду та яку кількість людей відповідає на кожне питання.

Чи брали ви участь у проектах або ініціативах, пов'язаних з охороною довкілля?
30 відповідей

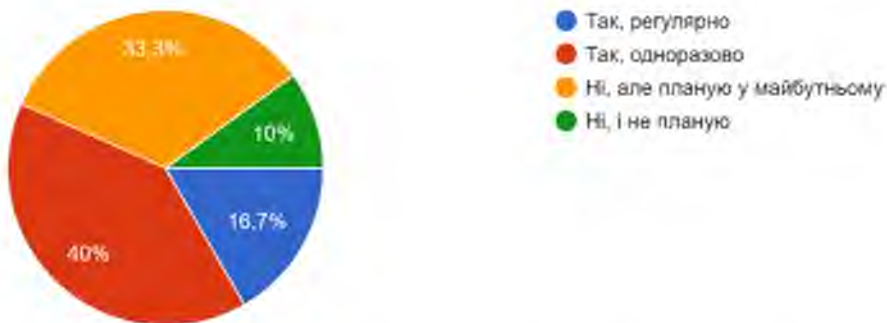

Рис. 3.1.4 діаграма відповідей на питання « Чи брали ви участь у проектах або ініціативах, пов'язаних з охороною довкілля?»

Аналіз результатів разом із кількістю відповідей на кожен з пунктів:

Так, регулярно - 5 відповідей: П'ять респондентів стверджують, що вони регулярно беруть участь у проектах або ініціативах з охорони довкілля.

Так, одноразово - 12 відповідей: Дванадцять відповідей показують, що інші респонденти брали участь у таких проєктах або ініціативах, але це було одноразово.

Ні, але планую у майбутньому - 3 відповіді: Троє респондентів відзначили, що вони наразі не брали участь у проєктах, але планують це зробити у майбутньому.

Ні, і не планую - 5 відповідей: П'ять відповідей вказують на те, що деякі респонденти не брали участь у жодних проєктах або ініціативах і не планують це робити.

Цей аналіз вказує на рівень участі респондентів у проєктах та ініціативах з охорони довкілля та їхні плани на майбутнє.

Які цінності природи ви вважаєте найважливішими для сільськогосподарського сектору?
30 відповідей

Рис. 3.1.5 Діаграма відповідей на питання «Які цінності природи Ви вважаєте найважливішими для сільськогосподарського сектору?»

За результатами анкетування можна зробити такі висновки:

Збереження ґрунтів та водних ресурсів - 16 відповідей.

Використання екологічно безпечних методів сільськогосподарського виробництва - 9 відповідей.

Підтримка біорізноманітності - 3 відповіді.

Сталість та стійкість в сільському господарстві - 2 відповіді.

На основі цих даних можна зробити наступні висновки:

Збереження ґрунтів та водних ресурсів є найбільш важливою цінністю для сільськогосподарського сектору, оскільки це отримало найбільше підтримки від респондентів (16 відповідей).

Використання екологічно безпечних методів сільськогосподарського виробництва також є важливим, але в меншій мірі, з 9 відповідями.

Підтримка біорізноманітності та сталість та стійкість в сільському господарстві менше акцентувалися респондентами, з 3 та 2 відповідями відповідно.

Отже, зібравши відповіді, можна зробити висновок, що для багатьох учасників опитування важливістю збереження ґрунтів та водних ресурсів стоїть на першому місці у сільському господарстві, але також є певний інтерес до екологічно безпечних методів виробництва. Підтримка біорізноманітності та стійкість сільського господарства менше акцентується в цьому контексті.

Чи вважаєте ви важливим враховувати аспекти екології при прийнятті сільськогосподарських рішень?
30 відповідей

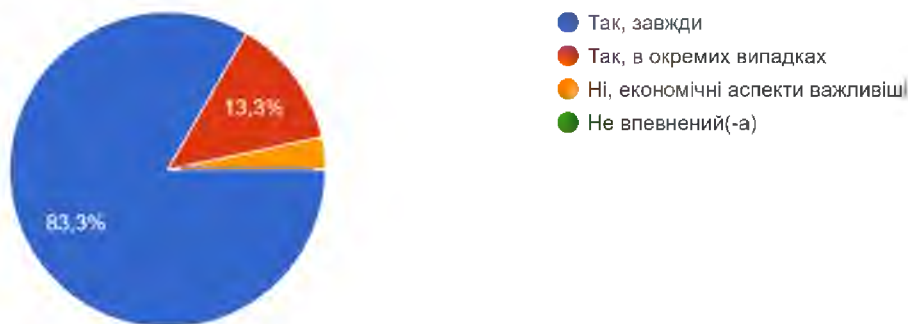

Рис. 3.1.6 діаграма відповідей на питання «Чи вважаєте ви важливим враховувати аспекти екології при прийнятті сільськогосподарських рішень?»

За результатами анкетування можна зробити такі висновки:

25 респондентів вважають, що важливо завжди враховувати аспекти екології при прийнятті сільськогосподарських рішень.

4 респонденти вважають, що аспекти екології важливі, але лише в окремих випадках.

1 респондент віддає перевагу економічним аспектам і вважає, що вони важливіші за екологічні аспекти у сільському господарстві.

Ніхто з респондентів не вказав "Не впевнений(-а)" як відповідь.

З цих даних видно, що більшість респондентів (25) вважають важливим враховувати аспекти екології при сільськогосподарських рішеннях завжди або в окремих випадках. Однак, також існують думки, що економічні аспекти можуть бути важливішими в деяких ситуаціях, як це відзначила одна людина.

Чи були ви учасником курсів або тренінгів з екології на аграрних спеціальностях?

30 відповідей

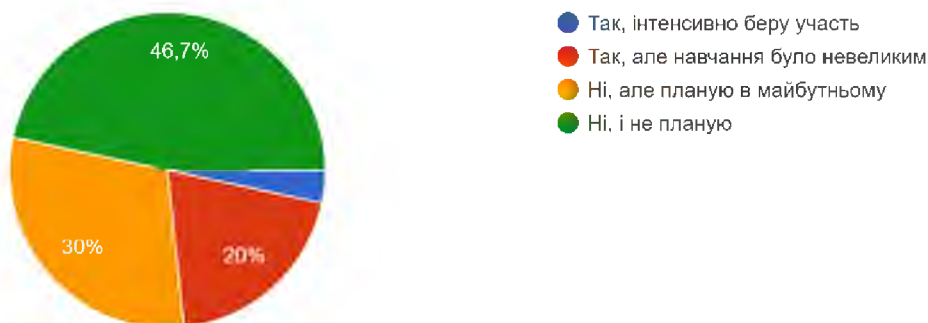

Рис. 3.1.7 діаграма відповідей на питання «Чи були ви учасником курсів або тренінгів з екології на аграрних спеціальностях?»

За результатами анкетування можна зробити такі висновки:

1 респондент брав інтенсивну участь в курсах або тренінгах з екології на аграрних спеціальностях.

6 респондентів брали участь, але навчання було невеликим.

9 респондентів не брали участі, але планують це зробити в майбутньому.

14 респондентів не брали участі і не планують це робити.

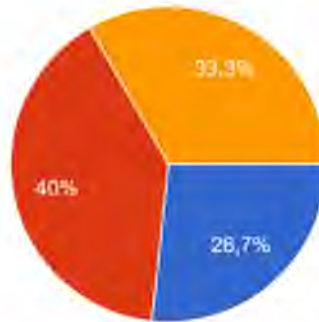
Ці дані свідчать про те, що значна частина респондентів (14) не мають досвіду участі в курсах або тренінгах з екології на аграрних спеціальностях і не мають наміру це робити. Однак, також є люди, які вже мали певний досвід (7) або планують в майбутньому (9) отримати навчання в цій галузі.

Н

Чи підтримуєте ви екологічні ініціативи та розвиток відновлювальних джерел енергії в аграрній місцевості?

30 відповідей

Н

- Так, активно
- Так, але пасивно
- Ні, але вважаю важливим
- Ні, і не вважаю важливим

Рис. 3.1.8 діаграма відповідей на питання «Чи підтримуєте ви екологічні ініціативи та розвиток відновлювальних джерел енергії в аграрній місцевості?»
За результатами анкетування можна зробити такі висновки:

- 8 респондентів активно підтримують екологічні ініціативи та розвиток відновлювальних джерел енергії в аграрній місцевості.

• 2 респондентів підтримують ці ініціативи, але більше пасивно.
• 10 респондентів не підтримують їх активно, але вважають важливими.

• Ніхто з респондентів не позначив варіант "Ні, і не вважаю важливим".

З цих даних можна зробити висновок, що значна частина респондентів підтримує екологічні ініціативи та розвиток відновлювальних джерел енергії в аграрній місцевості, хоча деякі роблять це активніше, ніж інші. Всього 22

респонденти вважають це важливим або підтримують це, що свідчить про певний інтерес в цих питаннях серед опитуваних.

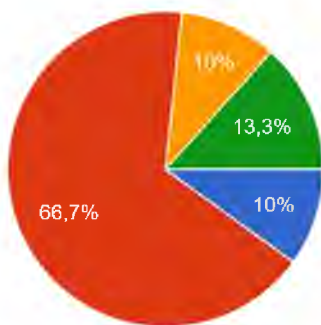
НУБІП України

Н

Як ви відноситеся до використання пестицидів та хімічних добрив у сільському господарстві?

30 відповідей

Н

- Підтримую використання для високих врожаїв
- Вважаю необхідним контролювати та зменшувати використання
- Підтримую органічне сільське господарство
- Не маю власної думки

Рис 3.1.9 діаграма відповідей на питання «Як ви відноситеся до використання пестицидів та хімічних добрив у сільському господарстві?»

За результатами анкетування можна зробити такі висновки:

- 3 респонденти підтримують використання пестицидів та хімічних добрив у сільському господарстві для досягнення високих врожаїв.
- 20 респондентів вважають необхідним контролювати та зменшувати використання пестицидів та хімічних добрив.
- 3 респонденти підтримують органічне сільське господарство, яке виключає використання пестицидів та хімічних добрив.
- 4 респонденти не мають власної думки щодо цього питання.

З цих даних можна зробити висновок, що значна частина респондентів (20) вважають, що важливо контролювати та зменшувати використання пестицидів та хімічних добрив у сільському господарстві. Однак, також існують особи, які підтримують використання цих засобів для досягнення високих врожаїв (3) або вважають, що органічне сільське господарство є більш прийнятним варіантом (3).

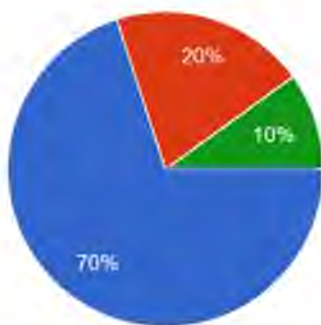
НУБІП України

Н

Як ви вважаєте, чи повинно бути обмежене використання неконтрольованих забруднювачів та ресурсів на землі для сільськогосподарських потреб?

30 відповідей

Н

- Так, потрібні обмеження
- Так, але не вкрай строгі
- Ні, не потрібні обмеження
- Не впевнений(-а)

Рис 3.1.10 діаграма відповідей на питання «як ви вважаєте чи повинно бути обмежене використання неконтрольованих забруднювачів та ресурсів на землі для сільськогосподарських потреб?»

За результатами анкетування можна зробити такі висновки:

• 21 респондент підтримують ідею обмеження використання неконтрольованих забруднювачів та ресурсів на землі для сільськогосподарських потреб

- 6 респондентів також підтримують цю ідею, але вважають, що обмеження не повинні бути вкрай строгі.

• Жоден респондент не підтримує ідею, що не потрібні обмеження.

• 3 респонденти вказали "Не впевнений(-а)" як відповідь

Ці дані свідчать про те, що більшість респондентів (21) вважають, що обмеження використання неконтрольованих забруднювачів та ресурсів на землі для сільськогосподарських потреб є необхідними. Деякі з них вважають, що обмеження повинні бути помірними (6), але ніхто з респондентів не вважає, що обмеження не потрібні.

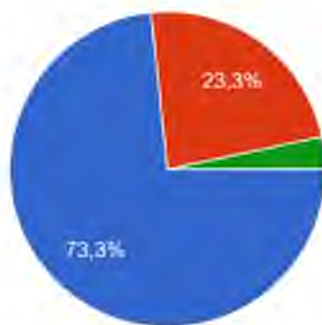
НУБІП України

Н

Як ви ставитеся до збереження природних ландшафтів та охорони зон для відпочинку та рекреації в сільській місцевості?

30 відповідей

Н

- Підтримую повне збереження
- Підтримую з обмеженнями
- Не підтримую
- Маю власну думку

Рис. 3.11 | діаграма відповідей на питання «Як ви ставитеся до збереження природних ландшафтів та охорони зон для відпочинку та рекреації в сільській місцевості?»

За результатами анкетування можна зробити такі висновки:

НУБІП України

- 22 респонденти підтримують повне збереження природних ландшафтів та охорону зон для відпочинку та рекреації в сільській місцевості.
- 7 респондентів підтримують ці ідеї, але з обмеженнями.

НУБІП України

- Ніхто з респондентів не підтримує ідею не зберігати природні ландшафти та не забезпечувати охорону зон для відпочинку та рекреації в сільській місцевості.
- 1 респондент має власну думку щодо цього питання.

З цих даних можна зробити висновок, що більшість респондентів (22) підтримують повне збереження природних ландшафтів та охорону зон для відпочинку та рекреації в сільській місцевості. Деякі з них вважають, що обмеження можуть бути обґрунтованими (7), але ніхто не підтримує ідею не зберігати природні ландшафти та зони для відпочинку.

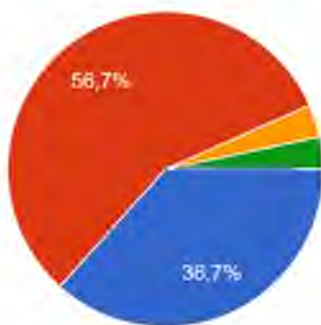
НУБІП України

Н

Як ви бачите роль сільського господарства у забезпеченні продовольчої безпеки та сталого розвитку?

30 відповідей

Н

- Ключовий гравець у забезпеченні продовольчої безпеки та сталого розвитку
- Важливий гравець, але не єдиний
- Вплив мінімальний
- власна думка

Рис. 3.1.12 діаграма відповідей на питання «Як ви бачите роль сільського господарства у забезпеченні продовольчої безпеки та сталого розвитку?»

За результатами анкетування можна зробити такі висновки:

- 11 респондентів вважають, що сільське господарство є ключовим гравцем у забезпеченні продовольчої безпеки та сталого розвитку.
- 17 респондентів вважають, що сільське господарство важливий гравець у цьому процесі, але не єдиний.
- 1 респондент вважає, що вплив сільського господарства на ці питання мінімальний.
- 1 респондент має власну думку щодо цього питання.

Н

Н

З цих даних видно, що більшість респондентів (28) розглядають сільське господарство як важливого гравця в забезпеченні продовольчої безпеки та сталого розвитку. Однак, також існують особи, які вважають його ключовим

Н

(11), але існують і такі, які вважають вплив сільського господарства мінімальним (1).

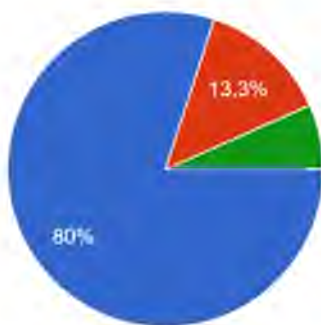
Н

Н

Як ви вважаєте, чи повинні сільськогосподарські ферми впроваджувати практики зменшення викидів CO₂ та інших парникових газів?

30 відповідей

Н

- Так, обов'язково
- Так, але за власним бажанням
- Ні, це не обов'язково
- Не впевнений(-а)

Рис. 3.1.13 діаграма відповідей на питання «Як ви вважаєте, чи повинні сільськогосподарські ферми впроваджувати практики зменшення викидів CO₂ та інших парникових газів?»

За результатами анкетування робимо наступні висновки:

• 24 респонденти вважають, що сільськогосподарські ферми повинні обов'язково впроваджувати практики зменшення викидів CO₂ та інших парникових газів.

- 4 респонденти вважають, що це повинно бути зроблено, але за власним бажанням.

• Ніхто з респондентів не вважає, що це не обов'язково.

• 2 респонденти вказали "Не впевнений(-а)" як відповідь.

З цих даних можна зробити висновок, що більшість респондентів (24) вважають, що сільськогосподарські ферми повинні обов'язково впроваджувати практики зменшення викидів CO₂ та інших парникових газів. Деякі з них вважають, що це може бути зроблено за власним бажанням (4), але ніхто не вважає, що це не обов'язково.

НУБІП України

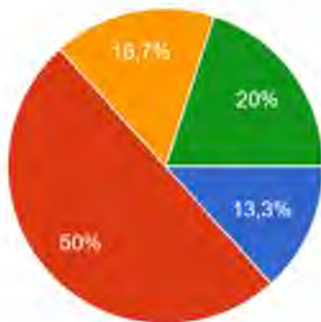
НУБІП України

Н

Чи маєте ви інтерес до подальших досліджень та робіт, пов'язаних з екологією та аграрним сектором?

30 відповідей

Н

- Так, маю великий інтерес
- Так, але обмежений інтерес
- Ні, не маю інтересу
- Не впевнений(-а)

Рис. 3.1.14 діаграма відповідей на питання «чи маєте ви інтерес до подальших досліджень та робіт, пов'язаних з екологією та аграрним сектором?»

За результатами анкетування можна зробити такі висновки:

- 4 респонденти мають великий інтерес до подальших досліджень та робіт, пов'язаних з екологією та аграрним сектором.
- 15 респондентів мають обмежений інтерес до цих тем.
- 5 респондентів не мають інтересу до подальших досліджень та робіт у цій галузі.

• 6 респондентів вказали "Не впевнений(-а)" як відповідь.

З цих даних видно, що є частина респондентів (4), які мають великий інтерес до подальших досліджень та робіт, пов'язаних з екологією та аграрним сектором. Однак, також існують особи, які мають обмежений інтерес (15), і такі, які не мають інтересу взагалі (5).

НУБІП України

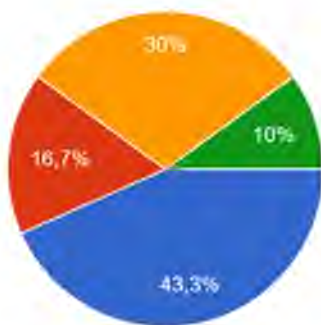
НУБІП України

Н

Які б конкретні заходи ви пропонуєте для поліпшення викладання екологічних цінностей на аграрних спеціальностях?

30 відповідей

Н

- Розширити курси та практичні заняття з екологічних цінностей
- Залучити більше екологічних фахівців до навчання
- Запровадити проекти та практичні завдання в сфері екології
- зменшити навантаження із інших дисциплін

Рис. 3.1.15 діаграма відповідей на питання «Які б конкретні заходи ви пропонуєте для поліпшення викладання екологічних цінностей на аграрних спеціальностях?»

За результатами анкетування можна зробити такі висновки щодо конкретних заходів для поліпшення викладання екологічних цінностей на аграрних спеціальностях:

- 13 респондентів вважають, що потрібно розширити курси та практичні заняття з екологічних цінностей.
- 5 респондентів вважають, що доцільно залучити більше екологічних фахівців до навчання.
- 9 респондентів пропонують запровадити проекти та практичні завдання в сфері екології.
- 3 респонденти вважають, що потрібно зменшити навантаження із інших дисциплін, щоб надати більше уваги екологічним цінностям.

З цих даних видно, що є кілька пропозицій для поліпшення викладання екологічних цінностей на аграрних спеціальностях, включаючи розширення курсів і практичних занять, залучення екологічних фахівців, впровадження проектів та практичних завдань у сфері екології. Також, деякі вказують на необхідність зменшення навантаження з інших дисциплін, щоб надати більше уваги екологічним аспектам.

За результатами анкетування можна зробити наступні висновки:

Цінності природи, такі як збереження ґрунтів та водних ресурсів, підтримка біорізноманітності, сталість та стійкість в сільському господарстві, і використання екологічно безпечних методів сільськогосподарського виробництва, є важливими для багатьох учасників опитування. Збереження ґрунтів та водних ресурсів виявилось найбільш важливою цінністю, за якою слід відстежувати в сільському господарстві.

Більшість респондентів вважають важливим враховувати аспекти екології при прийнятті сільськогосподарських рішень, і вони вважають, що економічні аспекти не завжди переважають екологічні.

Багато респондентів відзначають важливість навчання екології на аграрних спеціальностях, але більшість не брали участі в курсах або тренінгах з цієї галузі.

Більшість респондентів підтримують екологічні ініціативи та розвиток відновлювальних джерел енергії в аграрній місцевості, але деякі роблять це активніше, ніж інші.

Більшість респондентів вважають, що сільське господарство має важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки та сталого розвитку, але деякі вважають, що це не єдиний ключовий гравець.

Відповідно до результатів опитування, більшість респондентів підтримують впровадження практик зменшення викидів CO₂ та інших парникових газів в сільському господарстві.

Щодо навчання екологічних цінностей на аграрних спеціальностях, респонденти пропонують розширити курси та практичні заняття, залучити більше екологічних фахівців до навчання, впровадити проекти та практичні завдання в сфері екології, і зменшити навантаження із інших дисциплін для більшої уваги до екологічних аспектів.

Загальною тенденцією є підтримка екологічних цінностей та усвідомлення важливості екологічних аспектів в сільському господарстві серед більшості респондентів.

Після аналізу результатів анкетування студентів, навчаються на аграрних спеціальностях, ми виокремили певні пункти.

- базові знання про екологічні цінності. Загальний рівень знань студентів щодо екологічних цінностей виявився на високому рівні.

Більшість студентів виявили здатність розуміти основи екології та її важливість для сучасного сільського господарства;

- відсутність глибинного розуміння. Проте, результати показали, що у більшості студентів відсутнє глибоке розуміння екологічних факторів, які можуть впливати на сільське господарство в

стратегічному плані через 20-25 років. Це свідчить про потребу в поглибленій освіті щодо довгострокових екологічних викликів;

- потреба в поглибленій освіті. Основний висновок полягає в тому, що студентам на аграрних спеціальностях слід надавати поглиблені

знання щодо екологічних питань та їх впливу на сільське господарство у довгостроковій перспективі. Це може бути досягнуто за допомогою спеціальних курсів, семінарів, і практичних завдань, спрямованих на розширення їхнього глибинного розуміння екологічних проблем;

- заохочення до досліджень та практичних заходів. Студентів також слід заохочувати до участі у дослідницьких проєктах, спрямованих на вирішення конкретних екологічних проблем в аграрному секторі.

Це може допомогти їм застосовувати здобуті знання та розвивати практичні навички в реальних ситуаціях.

Загалом, цей аналіз підтверджує важливість надання студентам поглиблених екологічних знань та підтримки для їхньої участі у дослідженнях та практичних заходах в галузі екології. Це сприятиме підготовці майбутніх фахівців, які здатні розв'язувати складні екологічні проблеми в аграрному секторі та внести вагомий внесок у сталі сільське господарство.

3.2. Формування екологічних цінностей: інноваційні підходи і можливості

Екологічна освіта вказує на організовані зусилля з навчання тому, як функціонують природні середовища, і особливо, як люди можуть керувати своєю поведінкою та екосистемами, щоб жити стало і раціонально. Це багато-наукова галузь, що інтегрує дисципліни, такі як біологія, хімія, фізика, екологія, геологія, атмосферна наука, математика і географія.

Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) визначає, що ЕЕ є важливою для виховання в суспільстві вродливого почуття поваги до природи та підвищення громадської екологічної свідомості. ЮНЕСКО підкреслює роль ЕЕ в забезпеченні майбутнього розвитку якості життя суспільства (QOL), шляхом захисту навколишнього середовища, ліквідації бідності, мінімізації нерівностей та забезпечення сталого розвитку.

Термін часто передбачає освіту в межах системи освіти, від початкової до післядипломної освіти. Однак він іноді включає всі зусилля з освіти громадськості та інших аудиторій, включаючи друковані матеріали, веб-сайти, медіа-кампанії. Існують також способи навчання екологічним питанням поза традиційним класним приміщенням. Акваріуми, зоопарки, парки та природні центри мають свої способи навчання громадськості про навколишнє середовище.

Участь ЮНЕСКО в підвищенні екологічної свідомості та освіти сягає початків діяльності Організації. Вже у 1948 році було створено Міжнародний союз з охорони природи (IUCN, зараз Всесвітній союз з охорони природи), першу велику неправлінську організацію, яка отримала завдання допомагати зберегти природне середовище. ЮНЕСКО також було активно причетне до проведення Конференції ООН з питань людського середовища в Стокгольмі, Швеція, в 1972 році, що призвело до створення Програми ООН з питань навколишнього середовища (ПООНС). Після цього, протягом двох десятиліть, ЮНЕСКО та ПООНС очолювали Міжнародну Програму з питань екологічної освіти (1975-1995), яка сформулювала бачення та надала практичні поради щодо мобілізації освіти для екологічної свідомості.

У 1976 році ЮНЕСКО запустило інформаційний бюлетень з питань екологічної освіти під назвою "Connect" як офіційний орган Міжнародної Програми ЮНЕСКО-ПРООНС з питань екологічної освіти (IEEP). Він служив як центр обміну інформацією щодо екологічної освіти загалом і просував цілі та діяльність IEEP, а також виступав мережею для інституцій та осіб, які зацікавлені і активні в галузі екологічної освіти до 2007 року.

Тривала співпраця між ЮНЕСКО та ПРООНС у сфері екологічної освіти (і пізніше в розвитку сталої освіти [ESD]) також призвела до спільної організації чотирьох великих міжнародних конференцій з питань екологічної освіти з 1977 року: Першої міжурядової конференції з екологічної освіти в Тбілісі, Грузія (жовтень 1977); Конференції "Міжнародна стратегія дій у галузі екологічної освіти і навчання на 1990-ті роки" у Москві, Російська Федерація (серпень 1987); третьої Міжнародної конференції "Навколишнє середовище і суспільство: освіта та громадська свідомість для сталого розвитку" у Салоніках, Греція (грудень 1997); і четвертої Міжнародної конференції з екологічної освіти на користь сталого майбутнього в Ахмадабаді, Індія (листопад 2007). Ці зустрічі підкреслили ключову роль освіти в сталому розвитку.

Саме на конференції в Тбілісі 1977 року було повністю досліджено 'сутність освіти в екологічних питаннях' (як сказано в Рекомендаціях Конференції у Стокгольмі 1972 року). Організована ЮНЕСКО спільно з ПРООНС, ця конференція стала першою в світі міжурядовою конференцією з екологічної освіти. У подальшій Тбіліській декларації середовище було розглянуто в його 'цілісності - природному і створеному, технологічному та соціальному (економічному, політичному, культурно-історичному, етичному, естетичному)' (пункт 3). Сформульовані цілі екологічної освіти вийшли далеко за межі включення екології до навчальних планів і включали розвиток 'чіткої свідомості та обурення економічною, соціальною, політичною та екологічною взаємозалежністю в міських і сільських районах' (пункт 2), що стало однією з основних основ розвитку сталої освіти.

Екологічна освіта має кілька ключових акцентів:

• залучення громадян різного віку для підвищення усвідомлення та участі.

• спонукання до критичного, етичного та творчого мислення при оцінці екологічних проблем.

- надання можливості індивідуумам приймати обґрунтовані рішення стосовно питань довкілля.

• розвиток навичок і відданості для проведення як індивідуальних, так і колективних заходів для збереження та поліпшення навколишнього середовища.

- збільшення розуміння та цінування навколишнього середовища, що в кінцевому підсумку призводить до позитивних змін у поведінці щодо довкілля [6][7].

Екологічна освіта має кілька важливих аспектів, які становлять корисні внески для кожної особи.

Екологічна освіта:

- покращує навички вирішення реальних проблем у світі [8].
- зміцнює фізичну активність та якість харчування [9].
- покращує навички комунікації та лідерства при роботі в групах [10, 11].

Кар'єра

В екологічній освіті існують різноманітні шляхи кар'єри, які полягають у виявленні та плануванні способів вирішення екологічних проблем, які існують у сучасному світі. Специфічні обов'язки, пов'язані з кожною кар'єрою, будуть частково залежати від місця їх розташування, враховуючи, які екологічні проблеми є найбільш поширеними у цьому регіоні. [12] Загальний огляд деяких професій у цій галузі включає:

Парковий куратор федерального уряду - відповідає за захист національних парків, історичних пам'яток та національних морських узбережжі у Сполучених Штатах, включаючи дику природу та екосистеми в їх межах. Для отримання посади паркового куратора потрібно виконати ряд вимог, включаючи отримання бакалавра і успішне складання фізичних випробувань. [13] Деякі аспекти роботи

включають: здійснення контролю за правилами парку, проведення екскурсій для освітніх цілей та захист парків від лісових пожеж [14].

Вчитель з природознавства на природі - навчає учнів за допомогою вивчення природи та роботи в аудиторії. Деякі з них запрошують гостей, які є експертами в своїй галузі, щоб допомогти вивчити, як основні принципи науки реалізуються в реальному світі [15]. Для цієї професії потрібно бути

сертифікованим рятувальником при серцево-легеневій реанімації (CPR) та мати бакалавра в галузі екологічних наук або суміжній галузі [16]. Це може бути складною галуззю, оскільки не існує узгодження щодо основних концепцій, які

викладаються, а також вчителі не домовляються про те, що становить важливу екологічну проблему [17].

Еколог - використовує дослідження для вивчення забруднення природи при створенні проектів з екологічних досліджень. Екологи досліджують теми, такі як забруднення повітря, якість води та дикун. Вони також вивчають, як впливає зміна довкілля на здоров'я людини. Для цієї професії потрібно мати бакалавра з двома головними предметами у галузі екологічних наук і біології, фізики або хімії [18][19].

Екологічний інженер - включає в себе поєднання біології/хімії з інженерією для створення способів забезпечення здоров'я планети. Наукові дослідження аналізуються, і проекти розробляються на основі цих досліджень для пошуку рішень на питання навколишнього середовища, таких як забруднення повітря. Для цієї професії потрібно мати бакалавра в галузі цивільної інженерії або загальної інженерії, а також певний досвід в цій галузі [12].

Екологічна освіта перетинається з кількома пов'язаними галузями, кожна з яких має свої унікальні філософії та цілі:

- громадянська наука (CS).. Залучає громадськість до збору даних, зазвичай з місцевих середовищ на протязі тривалого часу, маючи на меті як наукові, так і екологічні цілі [20];

• освіта для сталого розвитку (ESD). Намагається надавати особам знання та вповноважувати їх приймати обґрунтовані рішення щодо екологічної цілісності, соціальної справедливості та економічної життєздатності, з урахуванням культурної різноманітності для сучасних та майбутніх поколінь [21];

• освіта з питань зміни клімату (CCE). Покликана покращити розуміння громадськості щодо зміни клімату, її наслідків та проблем, готуючи осіб до обмеження масштабу зміни клімату та відповіді на її виклики шляхом розвитку знань, навичок, цінностей та дій, пов'язаних із зміною клімату [22][23];

• освіта з природознавства (SE). Зосереджена на навчанні знань та навичок, що сприяють інноваційному мисленню в суспільстві [6];

• освіта на природі (OE). Переконана, що навчання на відкритому повітрі в природному середовищі сприяє розвитку почуття поваги до природи, що призводить до проекологічної свідомості та дій, акцентуючи навчання як у природі, так і для неї [24];

• навчання на основі саду (GBL). Використовує сад як засіб навчання для інтегрованого навчання в різних предметах, через активні, захоплюючі, реальні досвіди, які мають особисте значення для дітей, молоді, дорослих та громад в неформальному навчанні на відкритому повітрі;

• наукове дослідження на основі запитань (IBS). Активний, відкритий стиль викладання, при якому студенти дотримуються наукових методів для вивчення різних проблем, часто використовується в біологічних та екологічних налаштуваннях [26].

Хоча кожна з цих освітніх галузей має власні цілі, є точки дотику, де вони співпадають з намірами та філософією екологічної освіти.

Міжнародні Декларації в Сфері Екологічної Освіти відкриває двері до ключових історичних документів, які визначили розвиток екологічної освіти. Ці декларації виникли від важливих світових подій і спільних зусиль країн для

розв'язання глобальних екологічних проблем. Давайте поглибимося у зміст і вплив цих документів, що зазначено нижче.

Міжнародні декларації відіграли важливу роль у формуванні сфери екологічної освіти:

Стокгольмська Декларація, дати: 5–16 червня 1972 року Включала 7 проголошень і 26 принципів з метою надихати та керувати народами світу у збереженні та покращенні людського оточуючого середовища. Вона заклали основу для глобальної екологічної свідомості.

Белградська Хартія, дати: 13–22 жовтня 1975 року. Результат Міжнародної Робочої Групи з Екологічної Освіти, яка відбулася в Белграді, Югославія (тепер Сербія). Розширюючи Стокгольмську Декларацію, Белградська Хартія додала цілі, завдання та принципи для програм екологічної освіти. Вона визначила аудиторію для екологічної освіти, охоплюючи загальну громадськість.

Тбіліська Декларація, дати: 14–26 жовтня 1977 року Міжурядова Конференція з Екологічної Освіти відбулася в Тбілісі, Грузинська РСР, Радянський Союз. Тбіліська Декларація визнала важливу роль екологічної освіти в збереженні та покращенні глобального середовища, а також в збалансованому розвитку громад. Вона оновила і уточнила Стокгольмську Декларацію та Белградську Хартію, вводячи нові цілі, завдання, характеристики та принципи для екологічної освіти.

Ці декларації надали рамки та рекомендації для екологічної освіти, наголошуючи її важливість у вирішенні екологічних проблем та сприянні глобальній екологічній свідомості та діяльності.

Екологічна освіта часто сприймається як додатковий або необов'язковий компонент узагальненої програми від початкової до середньої школи. В початкових школах вона може набувати форму наукових розширювальних програм, вивчення природознавства під час виїзних екскурсій, проектів громадської служби та участі в навчальних програмах, що проводяться на природі. Політика екологічної освіти відіграє важливу роль у допомозі школам

та організаціям у розробці та вдосконаленні програм екологічної освіти. Метою цих програм є надання індивідам глибокого розуміння навколишнього середовища. Політика екологічної освіти зосереджена, передусім, на трьох ключових компонентах: навчальних планах, екологічно спрямованих об'єктах та навчанні.

Інтеграція навчальних планів розуміє собою той аспект, що школи можуть безперешкодно впроваджувати екологічну освіту у свої навчальні плани за умови наявності необхідного фінансування від політики екологічної освіти. Цей підхід, який часто називають "використання навколишнього середовища як інтегруючого контексту" для навчання, використовує місцеве середовище як основу для викладання стандартів освіти штату та округу. Крім підтримки екологічних навчальних планів у класі, політика екологічної освіти виділяє фінансові ресурси для навчання на відкритому повітрі та поза ним. Ці активності та уроки сприяють вирішенню та подоланню "дефіциту природи" та спонукають до здорового способу життя.

Ініціативи зелених шкіл - озеленіння шкільних приміщень, також відоме як сприяння екологічно спрямованих об'єктів, є ще однією важливою складовою політики екологічної освіти. Хоча вартість початкового озеленіння шкільних будівель трохи вища на 2% порівняно зі створенням традиційних шкіл, вигоди від енергоефективних споруд відбуваються всього за кілька років. Політика екологічної освіти допомагає зменшити невелике тягар початкових витрат на створення зелених шкіл. Крім того, вона надає гранти на модернізацію, реконструкцію або ремонт старих шкільних приміщень. Окрему увагу приділяють здоровому харчуванню в межах зелених шкіл. Ця політика спеціально розглядає питання про доставку свіжо-приготовлених страв, виготовлених з високоякісних місцевих інгредієнтів, в школах.

Середня та вища освіта. В середній школі екологічний навчальний план може бути окремим предметом в межах природничих наук або частиною інтересних груп чи клубів учнів. На рівні бакалаврату та магістратури екологічна

освіта може вважатися окремою галуззю освіти, програмами з екології, екологічних наук і політики, екології чи культурної екології.

Різноманітні методи навчання - екологічна освіта виходить за межі традиційних уроків у класі. Діти можуть вивчати навколишнє середовище різними способами, включаючи дослідницькі заняття на шкільному подвір'ї,

виїзди національних парків, участь у гуртах екологічної спрямованості після занять та участь у широкомасштабних проєктах зі сталого розвитку в школах.

Святкування Дня Землі та участь у Тижні екологічної освіти, організованому Національною фундацією екологічної освіти, допомагають подальшому

розвитку екологічної освіти. Ефективні програми популяризують комплексний підхід і дають зразок, впроваджуючи сталий підхід в навчальному закладі, щоб спонукати учнів та батьків впроваджувати екологічну освіту вдома.

Підготовка до сталого суспільства - останній аспект політики екологічної

освіти передбачає підготовку особистостей для успішного функціонування в сталому суспільстві. Покладаючи кріпке зв'язок з природою, громадяни повинні мати навички та знання, необхідні для успішної роботи в XXI столітті. Таким чином, політика екологічної освіти виділяє фінансування для підготовки

вчителів та навчання робочої сили. Вчителям надається навчання з ефективного

викладання та інтеграції екологічних наук у свої уроки. Водночас поточна робоча сила проходить навчання або передпідготовку, щоб адаптуватися до вирощеного зеленого господарства. Політика, що забезпечує фінансування

програм навчання, відіграє важливу роль у підготовці громадян до успішного функціонування в сталому суспільстві.

Висновок. Дослідження рівня екологічних цінностей студентів - це актуальна та важлива тема в сучасному світі, оскільки майбутнє нашої планети надзвичайно залежить від того, наскільки глибоко і активно молоде покоління відчуває свою відповідальність перед природою. У цьому контексті, дослідження

рівня екологічних цінностей серед студентів стає надзвичайно важливим завданням.

В рамках проведеного анкетування та аналізу ми розглядаємо приклад Вищого навчального закладу - "Березоворудського Фахового коледжу ПДАУ". Це дослідження дозволяє нам краще зрозуміти, які екологічні цінності переважають серед молодого покоління, яке готується до вступу в суспільне та професійне життя, і яку роль вони можуть відігравати в збереженні природи та створенні сталого майбутнього.

У цьому контексті, наш дослід висвітлює не лише наявність екологічних цінностей серед студентів ВСП "Березоворудський Фаховий коледж ПДАУ", але і їхню готовність та здатність виражати ці цінності через конкретні дії та ініціативи. Ми прагнемо визначити, наскільки студенти готові брати участь в екоактивізмі, розвивати екологічно свідому поведінку та впливати на своє оточення в питаннях збереження природи.

Отже, дослідження рівня екологічних цінностей студентів ВСП "Березоворудський Фаховий коледж ПДАУ" відкриває двері в світ молодого покоління та його відношення до природи. Результати цього дослідження можуть надати цінний внесок у розумінні та підтримці екологічних цінностей серед студентського співтовариства та сприяти подальшій розвитку екоактивізму серед молоді.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВИСНОВОК

Ця робота підкреслює важливість формування екологічних цінностей серед молодших бакалаврів, зокрема серед студентів аграрних спеціальностей.

Науковий аналіз показав, що базові знання про екологію є важливими, але також виявив відсутність глибокого розуміння довгострокових екологічних викликів.

Таким чином, розвиток поглибленої екологічної освіти стає критичною необхідністю. Ця освіта повинна сприяти не лише теоретичному розумінню екологічних питань, але й активному взаємодії з природою та розвитку практичних навичок.

Додатково, результати анкетування вказують на потребу заохочення студентів до участі в дослідницьких проєктах та практичних заходах, спрямованих на розв'язання конкретних екологічних проблем у сільському господарстві. Такий підхід може сприяти застосуванню їхніх здобутих знань в реальних ситуаціях та сприяти сталому розвитку аграрного сектору.

Загальний висновок полягає в тому, що підготовка майбутніх фахівців в сільському господарстві та екології до викликів сталого розвитку та збереження природи є необхідністю сучасної освіти. Ця робота наголошує на важливості не лише надання базових знань, але й розвитку глибокого розуміння екологічних

питань та практичних навичок. Рекомендації щодо розширення поглибленої екологічної освіти та заохочення до дослідницьких проєктів можуть сприяти підготовці компетентних фахівців, готових до вирішення актуальних екологічних проблем та сприяти сталому розвитку сільського господарства і екології.

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кисельов М.М., Канак Ф.М. Національне буття серед екологічних реалій. Київ: Тандем, 2000. 320 с.
2. Малахов В.А. "Етика." Курс лекцій: Навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Либідь, 2000. 384 с.
3. "Світ, людина і суспільство. Хрестоматія." Упоряд. П.П. Арцишевська, Р.А. Арцишевський. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 1997. 400 с.
4. Панченко О.О. "Екологізація освітньої діяльності у закладах вищої освіти засобами нових інформаційних технологій." Педагогічні науки. 2014. Випуск 65.
5. Степова О.В., Рома В.В. "Особливості інтегрування екологічної освіти в навчальний процес закладів вищої освіти." Збірник матеріалів навчально-методичного семінару "Сучасний стан навчально-методичного забезпечення підготовки екологів" Херсон, 2014. С. 3-10.
6. Прохорова Л., Непша О., Зав'ялова Т. "Формування екологічного світогляду молоді в системі загальноосвітньої школа-заклад вищої освіти." У: Формування поняття про екологічні зв'язки в природі в учнів початкових класів на уроках "Природознавства". Екологія – філософія існування людства: зб. наук. праць. Мелітополь: ТОВ "Колор Принт", 2018. С. 24-27.
7. Яблунівська К. "Теоретичні основи формування екологічної компетентності майбутніх викладачів аграрних закладів вищої освіти." У: Педагогіка вищої школи: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. 2-ге вид., стер. К.: Знання, 2011. С. 486.
8. Глухова Г.Г. "Аксіологічні засади формування екологічної культури студентів вищих технічних навчальних закладів." У: Зміст громадянської освіти і виховання: історія, реалії, перспективи: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (14-15 вересня 2006 р.). Херсон: РІПО, 2006. С. 35-37.

9. Ястру К.С., Виговська С.В. "Формування екологічної культури студентів вищих навчальних закладів." У: Національна ідея в становленні громадянина-патріота України. Київ, 2014. 48 с.

10. Кондур О.С. "Система професійної підготовки майбутніх фахівців із якості освіти у закладах вищої освіти." У: Гірська школа українських Карпат: наукове фахове видання з педагогічних наук 2016 № 15 С 119-123.

11. Шумілова А.В. "Формування екологічної пропаганди у студентів ЗВО." Практична філософія. 2009. №1. С. 160-166.

12. Тарасенко Г.С., Кавтарадзе Д.Н. "Екологічна пропаганда у вищих навчальних закладах." Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2008.

13. Петрук В.Г., Безвозюк І.І. "Екологічна пропаганда у вищій школі." У: 36. наук. праць. Педагогічні науки. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2006. – Вип. 43. – С. 240-246.

14. Андрущенко В., Олексенко В. "Високі педагогічні технології." У: Вища освіта України. – 2007. – № 2 – С. 70-76.

15. Дьомін О.А., Дьомін А.І. "Проблемна лекція з використанням смислового пов'язувального стержня інтеграції знань." У: Досвід та проблеми країн Європи (Великобританії, Німеччини, Франції, Іспанії, України) з реалізації ідей Болонської конвенції: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Біла Церква, 2006. – Ч. 1 – С. 25-30.

16. Сухомлинська О. "Концептуальні засади формування духовності особистості на основі християнських моральних цінностей." Шлях освіти, 2002, № 4, с. 13-18.

17. Пехота О.М. "Індивідуалізація професійно-педагогічної підготовки вчителя: автореф. дис. ... д-ра. пед. наук: 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти»." О.М. Пехота, К., 1997, 52 с.

18. Шахов В.І. "Теоретико-методологічні основи базової підготовки педагогічної освіти майбутніх учителів: автореф. дис. ... д-ра. пед. наук:

13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти»." В.І. Шахов, Т., 2008, 43 с.

19.Бондар С.П. "Гуманізація в структурі процесу навчання." Освіта і управління, 1998, №3, с. 37–41.

20.Гончаренко С.У., Мальований Ю.І. "Гуманізація і гуманітаризація освіти."

Шлях освіти, 2001, №2, с. 2–7; №3, с. 2–8.

21.Гончаренко С. "Український педагогічний словник." Семен Гончаренко. Київ: Либідь, 1997, 376 с.

22.Гончаренко С.У. "Зміст загальної освіти і її гуманітаризація." Монографія.

С.У. Гончаренко [за ред. І.А. Зязюна]. К., 2000, с. 81–107.

23.Зязюн І. А. "Філософські проблеми гуманізації та гуманітаризації освіти."

Педагогіка толерантності, 2000, №3, с. 58–61.

24.Зязюн І. "Освіта і вчитель у контексті українського державотворення."

Педагогіка і психологія професійної освіти, 1999, №1, с. 20.

25.Зязюн І.А. "Філософські засади освіти в сучасній Україні." Матеріали І

Всеукр. науково-практ. конф. «Філософія сучасної освіти та стан її розробки в Україні». К.: ІЗМН, 1997, с. 61–65.

26.Зязюн Л. "Гуманістична парадигма освіти і виховання." Вища освіта

України, 2002, №3, с. 111–116.

27.Гончаренко С.У., Мальований Ю.І. "Гуманізація і гуманітаризація освіти."

Шлях освіти, 2001, №2, с. 2–7; №3, с. 2–8.

28.Романенко М., Братаніч Б. "Формування екологічно-ноосферної свідомості

як основа забезпечення цілісності природничо-наукової освіти." Імідж сучасного педагога, 2005, №3–4, с. 3–5.

29.Романенко М.І. "Гуманізація освіти: концептуальні проблеми та

практичний досвід: Наукова монографія." М.І. Романенко,

Дніпропетровськ: Вид-во «Промінь», 2001, 52 с.

30.Балл Г.О. "Сучасний гуманізм і освіта: Соціально-філософські та

психолого-педагогічні аспекти." Рівне: «Піста – М», 2003, 128 с.

31. Балл Г. О. "Диалогічні універсалії сучасного гуманізму." Гуманітарні науки, 2001, №1, с. 4–11.

32. Балл Г. "Психологічні аспекти гуманізації освіти: Кн. для вчителя." Г. Балл, К. – Рівне, – 1996, 128 с.

33. Гуманістична психологія: Антологія: В 3-х т.: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Наук. т-во ім. Шевченка у США, Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АІПН України / [За ред. Р. Трача, Г. Балла]. К.: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2001 – Т.2: Психологія і духовність: (Світоглядні аспекти гуманістично зорієнтованих напрямів у сучасній західній психології) / [Упоряд.: Г. Балл, Р. Трач]. К., 2005, 279 с.

34. Маслоу А. "Новые рубежи человеческой природы." А. Маслоу [пер. с англ. Г.А. Балл] – М.: Смысл, 1999, 425 с.

35. Бібік Н. "Теоретичні засади моделі особистісно орієнтованого навчання за програмою «Крок за кроком»." У: "Пед. інновації: ідеї, реалії, перспективи," К., 2000, с. 134–138.

36. Бех І. Д. "Особистісно зорієнтоване навчання: Науково-методичний посібник." І. Д. Бех, К.: ІЗМН, 1998, 204 с.

37. Подмазін С. "Особистісно-зорієнтована освіта: Особливий вид діяльності." У: "Директор шк. Україна," 2001, № 3, с. 93–95.

38. Подмазін С. "Сутність парадигми особистісно-орієнтованої освіти." У: "Директор шк. Україна," 2000, № 7, с. 58-63; № 8, с. 49–53.

39. Бобко Л. "Ідеї гуманістичного виховання епохи Відродження." У: "Педагогіка і психологія професійної освіти," 2001, № 2, с. 160–167.

40. Бобко Л. "Гуманістичне виховання студентів вищих навчальних закладів фінансово-економічного профілю в аспекті експериментального дослідження." У: "Педагогіка і психологія професійної освіти," 2003, №3, с. 133–134.

41. Беланова Р. "Гуманізація особистості на початку ХХІ століття." У: "Освіта і управління," 2002, Т. 2, №2, с. 164–168.

42.Беланова Р. "Місце та роль людини на теренах освіти в епоху постмодернізму." У: "Рідна школа," 2002, №2, с. 7-9.

43.Богущ А.М. "Принципи гуманізації освіти у вищій школі" У: "Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського [Збірник наукових праць]," Одеса, 2003, Вип. 9-10, с. 50-

54.

44.Горшкова Е.Г. "Гуманизация педагогической деятельности классного руководителя со старшеклассниками: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01."

Горшкова Елена Геннадиевна. Луганск, 1998, 225 с.

45.Добрускін М. "Гуманізація як стратегічний напрям технічної освіти." У: "Рідна школа," 2001, Грудень, с. 13-16.

46.Терещенко В.И. "Система профилактики правонарушений среди детей и подростков средствами гуманизации современной школы : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01." Терещенко Владимир Иванович. К., 1997, 226 с.

47.Панасенко Е. "Гуманізація педагогічної освіти у вищій школі" Евеліна Панасенко, "Рідна школа," 2002, №8-9, с. 3-5.

48.Г. А. Білецька. "Педагогічні умови інтеграції фундаментальних і професійно орієнтованих дисциплін у підготовці екологів: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Г. А. Білецька. – Вінниця, 2004. – 20 с.

49.І. Г. Герасимова. "Гуманізація професійної підготовки майбутніх менеджерів виробничої сфери: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. Г. Герасимова. – Вінниця, 2002. – 19 с.

50.О.Б. Коломієць. "Гуманістичний аспект вивчення проблем культури." У: "Гуманітарна освіта в технічних вищих закладах," К.: ІВЦ Держкомстату України. – 2002. – Вип.4. – С. 130-138.

51.О.Б. Коломієць. "До питання про фактори деформації процесу гуманізації технічної освіти." У: "Наукові записки," Кіровоград: КДТУ. – 1999 – Вип.1. – С. 143-147.

52. В. П. Крижанівська. "Методичні особливості впровадження особистісно-орієнтованих технологій в економічних коледжах." У: "Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. пр.," Вип. 20. – Київ-Вінниця: «ДОВ Вінниця», 2008. – С. 243–249.

53. [Дідух Л.В., Єрмоленко В.М., Крижанівська О.Т. та ін.]. "Екологічна стежка (методика, організація, характеристика модельної стежки «Лісники»). " – К.: Фітосоціоцентр, 2000. – 88 с.

54. О. А. Листопад. "Дидактичні умови гуманізації навчання майбутніх учителів в університеті: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. мед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. А. Листопад. – К., 2008. – 24 с.

55. Екологічний ризик: методологія оцінювання та управління: навч. посіб. / Г. Лисиченко, Г. Хміль, С. Барбашев та ін. . – К.: Наукова думка, 2014. – 328 с.

56. Качинський А.Б. Екологічна безпека України: системний аналіз перспектив покращення / А.Б. Качинський. – К.: НІСД, 2001. – 312 с.

57. Механізм стратегічного управління забезпеченням функціонування каскадів регіональних соціально-економічних систем / О.А. Алимов, О.В. Гребенюк, О.О. Демешок та ін. . – К.: ДУ ІЕНІСР НАН України, 2016. – 64 с.

58. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. акад. НАН України, д.т.н., проф., заслуженого діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. – Вид. 2-ге, переробл. і доповн. – К.: ДУ ІЕНІСР НАН України, 2016. – 72 с.

59. Мельник П.П. Еколого-економічні основи управління природокористуванням в агроекосистемах: монографія. – Київ, 2016. – 328 с.

60. Антикризове управління економічною безпекою в умовах викликів фінансово-економічної глобалізації (державний і регіональний виміри):

монографія / М.А. Хвесик, А.В. Степаненко, О.М. Ральчук, Й.М. Дорош .
– Донецьк: Юго-Восток, 2010. – 324 с.

61. Гаєвський Б.А. Основи науки управління: навч. посібник / Б.А. Гаєвський.
– Київ: МАУП, 1997. – 112 с.

62. Третяк А.М. Екологія землекористування: навчальний посібник / А.М.
Третяк, О.С. Будзак, О.С. Дорош, В.М. Будзак, Ю.О. Юречко; за заг. ред.
А.М. Третяка – К.: Інститут екологічного управління та збалансованого
природокористування, 2017. – 178 с.

63. Дорош Й.М. Формування обмежень та обтяжень у землекористуванні:
навчальний посібник / Й.М. Дорош, О.С. Дорош. – Херсон: Гринь Д.С.,
2017. – 650 с.

64. Третяк А.М. Управління земельними ресурсами: Навчальний посібник /
під заг. ред. Третяка А.М., О.С. Дорош. – К.: ТОВ «ЦЗРУ», 2006. – 462 с.

65. Бистряков І.К. Природні ресурси як фактор активізації еколого-
економічної діяльності / І.К. Бистряков // Економіст. – 2011. № 4. – С. 21.

66. Сушинський О.І. Контроль у сфері публічної влади: теоретико-
методологічні та організаційно-правові аспекти: Монографія / О.І.
Сушинський. – Л.: ЛРІДУ УАДУ, 2002. – 468 с.

67. Гарашук В.М. Контроль та нагляд у державному управлінні: Навч.
посібник / В.М. Гарашук. – Х.: Фоліо, 2002. – 176 с.

68. Пилипів В.В. Управління відтворенням територіальних економічних
систем у фінансовому просторі: монографія / В.В. Пилипів. – К.: РВПС
України НАН України, 2011. – 200 с.

69. Марушевський Г. Б. Інтеграція екологічної політики в аграрну політику в
ЄС та України. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 3. С. 80-83.

70. Дорош Й.М. Теоретико-методологічні засади формування обмежень у
використанні земель та обтяжень прав на земельні ділянки: монографія /
Й.М. Дорош, О.С. Дорош. – Херсон: Гринь Д.С., 2016. – 650 с.

71. Курильців Р. М. Інтегроване управління землекористуванням: теорія, методологія, практика : монографія / Р. М. Курильців. — Львів: СПОЛІОМ, 2016. — 512 с.

72. Сохнич А. Я., Живко З. Б. Державне управління земельними ресурсами в системі управління економікою України: інституційний аспект. Вісник економічної науки України, 2018. № 1. С. 164-169.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України